



Rapport

Evaluatie Netspar 2019-2025

Evaluatie Netspar 2019-2025

Auteurs

Leden van de evaluatiecommissie:

- Lennart Janssens (SZW)
- Edith Maat (Pensioenfederatie)
- Zeger Kluit (PwC, TiU)
- Niels Kortleve (PGGM)
- Sonja Bekker (UU)

De evaluatiecommissie werd ondersteund door Adriaan Smeitink en Berend Holwerda (Dialogic)

Opdrachtgever

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Publicatienummer

2025.099-9009

Datum

19 december 2025

Beeld omslag

RomoloTavani via iStock

Inhoud

Managementsamenvatting	4
1 Inleiding	8
1.1 Aanleiding en doelstelling van de evaluatie	8
1.2 Onderzoeksvragen	9
1.3 Evaluatieaanpak	9
1.4 Leeswijzer	10
2 Beschrijving Netspar	11
2.1 Missie, visie en strategie	11
2.2 Organisatie	12
2.3 Opvolging aanbevelingen vorige evaluaties	17
3 Evaluatieresultaten	20
3.1 Teruggelopen financiering	20
3.2 Wetenschappelijke betekenis	22
3.3 Maatschappelijke betekenis	27
3.4 Internationale betekenis	29
3.5 Mate van kennisdeling	31
3.6 Mate van netwerkontwikkeling en -onderhoud	35
4 Conclusies en aanbevelingen	38
4.1 Conclusies	38
4.2 Aanbevelingen	40
Bijlage 1. Reactie Netspar-directie	42
Bijlage 2. Evaluatiecommissie	46
Bijlage 3. Partnerenquête	47
Bijlage 4. Gesprekspartners	57
Bijlage 5. Aanbevelingen vorige evaluatie en opvolging door Netspar	59
Bijlage 6. Verwijzingen	63

Managementsamenvatting

Aanleiding

Op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Raad van Toezicht van Netspar geeft dit rapport invulling aan de tussentijdse evaluatie van het werkprogramma 2023-2027 en slotevaluatie van het werkprogramma 2019-2023. Met het samenvoegen van de evaluatie namens de ministeries en de evaluatie namens de partners, die vier jaar geleden separaat werden gehouden, is invulling gegeven aan de aanbeveling uit de partnerevaluatie 2022 om beide evaluaties samen te voegen.

De doelstelling van deze evaluatie is om Netspar te evalueren op de wetenschappelijke, maatschappelijke en internationale betekenis, evenals de mate van kennisdeling, netwerkontwikkeling en de mate waarin Netspar invulling heeft gegeven aan de aanbevelingen uit de vorige evaluaties.

Om de evaluatievragen te beantwoorden heeft de evaluatiecommissie zich mede gebaseerd op de zelfrapportage van Netspar, een enquête onder partners van Netspar, gesprekken met partners en de directie (tijdens interviews en een site visit), eigen ervaringen en overige documenten.

Evaluatieresultaten

De commissie signaleert dat de inkomsten van Netspar onder druk staan. De commissie is van mening dat Netspar zich ook de komende periode moet (blijven) inzetten om verzekerd te zijn van voldoende inkomsten om haar werkzaamheden uit te kunnen (blijven) voeren. Bij een verdere substantiële daling van inkomsten zal een kritische blik op de omvang van activiteiten in verhouding tot de overhead kosten noodzakelijk zijn. Netspar kan dit doen door blijvend in te zetten op een brede inkomensbasis. Daarnaast liggen er kansen in de versterking van de externe communicatie over de meerwaarde van Netspar voor (potentiële) partners, wetenschap en maatschappij) en het vliegwielffect dat Netspar creëert door hoogstaand wetenschappelijk onderzoek, kennisdeling en netwerkvorming te combineren.

De commissie komt tot het oordeel dat de wetenschappelijke betekenis van Netspar uitstekend is. Alle stakeholders die zijn gesproken onderschrijven de wetenschappelijke kwaliteit én het belang van het Netspar-onderzoek. De wetenschappelijke basis vormt het fundament van Netspar en zorgt voor autoriteit. Zonder Netspar zou de objectiviteit en wetenschappelijke onderbouwing van de discussie binnen het thema pensioen in Nederland niet structureel en niet met dezelfde kwaliteit (en kwantiteit) van bevindingen en inzichten worden gefaciliteerd. Verder slaagt Netspar erin wetenschappers bij elkaar te brengen, wat tevens ten goede komt aan de wetenschappelijke kwaliteit en daarmee ook aan de (maatschappelijke) betekenis van Netspar. De commissie signaleert wel dat de wetenschappelijke betekenis van Netspar onder druk kan komen te staan wanneer de financiële druk op Netspar verder doorzet.

De commissie komt tot het oordeel dat de maatschappelijke betekenis van Netspar goed tot uitstekend is. Het onderzoek van Netspar wordt als relevant en (praktisch) toepasbaar ervaren, en draagt bij aan de kwaliteit van het pensioendebat in Nederland. Wetenschappelijke activiteit en valorisatie zijn in balans, en de objectiviteit van Netspar is goed geborgd. Wel ziet de commissie ruimte voor verbetering in de mate waarin Netspar haar toegevoegde waarde uitdraagt naar (potentiële) partners. Met het oog een (financieel) duurzame toekomst is het van belang dat Netspar wendbaar blijft en in kan springen op de relevante thema's, en de meerwaarde ook in voldoende mate uit weet te dragen.

De internationale betekenis van Netspar beoordeelt de commissie als goed. Netspar heeft een uitstekende internationale reputatie, kent veel (hoog aangeschreven) internationale fellows en de onderzoeken worden gepubliceerd in internationaal toonaangevende tijdschriften. In het onderzoek van Netspar is daarnaast voldoende aandacht voor de internationale component. De commissie raadt aan om, waar opportuun, de komende jaren voldoende aandacht te besteden aan ontwikkelingen in andere landen en de EU en mogelijke impact op of lessen voor het Nederlandse pensioenstelsel te monitoren.

De mate van kennisdeling beoordeelt de commissie als goed. Netspar organiseert veel evenementen voor de partners en heeft de laatste jaren stappen gezet in kennisdisseminatie via verschillende kanalen. De commissie oordeelt dat Netspar er via de kennisdelingsinstrumenten in slaagt haar partners te bereiken. Tegelijkertijd landt de kennisdeling (bijvoorbeeld board briefs) niet altijd bij de verschillende (beoogde) stakeholders (zoals bestuurders). Vooral bij het bereiken van niet-partners is nog ruimte voor verbetering (waarbij wel goed moet worden gekeken naar de kosten en baten van kennisdelingsactiviteiten gezien de beperkte financiële middelen). De commissie is van mening dat meer maatwerk en afstemming met de verschillende (gewenste) stakeholders op het gebied van kennisdeling en communicatie de impact ervan zou kunnen bevorderen.

De mate van netwerkontwikkeling en -onderhoud beoordeelt de commissie als uitstekend. Netspar fungeert als bruggenbouwer en zorgt voor een plek van ontmoeting voor mensen in de pensioensector (in een open setting) en de wetenschap. Uit de partnerenquête volgt dat 84% van de partners positief is over het relatiemanagement van Netspar.¹ Gesprekken van de evaluatiecommissie bevestigen dit. Netspar onderhoudt haar netwerk op professionele wijze, maar zou partners mogelijk nog meer kunnen activeren. Dit kan leiden tot betere participatie in events en onderzoek en een verhoogde commitment van en tussen partners in relatie tot Netspar. Verder ligt er ruimte om nog beter naar (potentiële) partners uit te dragen welke meerwaarde

¹ Daarnaast antwoord 14% 'neutraal' bij de stelling: "het relatiemanagement vanuit Netspar is goed".

Netspar hen biedt, zowel met het oog op behoud van partners als met het oog op het aantrekken van nieuwe partners.

Conclusie

Op basis van de evaluatieresultaten constateert de commissie dat Netspar op het thema pensioen een unieke positie heeft binnen zowel de wetenschap als in de pensioensector. Netspar vormt een brug tussen wetenschap en praktijk, en voedt het pensioendebat door wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek van hoge kwaliteit. Andere Europese landen en andere sectoren blijken hiervan onder de indruk.

De wetenschappelijke basis vormt het fundament van Netspar, en bevordert dat het pensioendebat wordt gevoed met wetenschappelijk onderbouwde inzichten. De commissie is van mening dat de wetenschappelijke betekenis van Netspar uitstekend is, maar dat deze onder druk kan komen te staan wanneer de kwaliteit en kwantiteit van de wetenschappelijke output afnemen. Omdat de inkomsten en de financiële positie van Netspar onder druk staan (en dit mogelijk verder toeneemt), bestaat het risico dat de wetenschappelijke output, netwerkontwikkeling en valorisatie door Netspar afneemt. Hierdoor zou het voortbestaan van Netspar in de (verdere) toekomst onder druk kunnen komen te staan. De commissie is daarom van mening dat Netspar zich ook de komende periode moet (blijven) inzetten om verzekerd te zijn van voldoende inkomen om haar werkzaamheden uit te kunnen (blijven) voeren. Onder meer door in te blijven zetten op het binden van huidige partners (om daarmee het commitment te verhogen) en een brede(re) inkomensbasis, maar tevens door het versterken van de externe communicatie over de meerwaarde van Netspar, waarvan de commissie vaststelt dat deze omvangrijk is.

Door de netwerkfunctie die Netspar daarnaast vervult, ontstaat een samenwerkingsverband dat meer waarde biedt dan de losse bijdragen van en voor afzonderlijke partners. De kracht van het gezamenlijke netwerk dat Netspar heeft opgebouwd zorgt ervoor dat het genereren en onderling delen van kennis, ervaring en middelen elkaar versterken, waardoor het geheel effectiever en innovatiever is dan bij het ontbreken van Netspar. Er is sprake van een zogeheten 'vliegwieleffect', bijvoorbeeld daar waar een sterk netwerk met de praktijk een criterium is in wetenschappelijke onderzoeksaanvragen. Het is daarom belangrijk dat Netspar actief haar (potentiële) partners bewust maakt van deze meerwaarde, zodat zij optimaal kunnen (blijven) profiteren van de mogelijkheden die het netwerk biedt en gezamenlijk kunnen werken aan duurzame oplossingen binnen het vakgebied.

Aanbevelingen

De commissie constateert dat de financieringsbasis van Netspar richting de toekomst onder druk staat en verder kan komen te staan. Een stabiele financieringsbasis is noodzakelijk om de wetenschappelijke, maatschappelijke en internationale betekenis te

blijven waarborgen. Om in te blijven zetten op een stabiele financieringsbasis beveelt de commissie de directie aan om:

1. In te blijven zetten op het verbinden van huidige partners, en daarmee het commitment van die partners te verhogen.
2. De externe communicatie over de meerwaarde van Netspar – waarvan de commissie vaststelt dat deze omvangrijk is – te versterken.
3. Scherpe keuzes te durven maken met betrekking tot onderzoeksthema's en financiering, maar ook met betrekking tot wie Netspar wel en niet kan bedienen, en deze uit te dragen.
4. In te blijven zetten op het verdiepen en opzetten van relaties met onderzoeksfinanciers.

Daarnaast geeft de commissie de directie de volgende aanbevelingen mee:

5. Blijf inzetten op netwerkontwikkeling en het bevorderen van het gemeenschappelijk belang, onder meer door het pro-actiever betrekken en samenbrengen van partners en het verkennen van de meerwaarde van samenwerkingen met andere (koepel)organisaties in de pensioensector.
6. Borg en monitor de komende jaren het uitvoeren van de kennisagenda, met behoud van voldoende flexibiliteit in sturing en instrumenten, en om in te spelen op actuele en nieuwe thema's.
7. Houd blijvend oog voor het wegnemen van drempels voor onderzoekers die nog niet bij Netspar betrokken zijn (onderzoekers uit andere onderzoeksgebieden en startende onderzoekers).

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling van de evaluatie

Netspar (*Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement*) is een objectief kennisnetwerk dat een goed geïnformeerd pensioendebat stimuleert, op basis van wetenschappelijk onderzoek. Sinds april 2025 bestaat Netspar 20 jaar. De kernactiviteiten van Netspar betreffen kennisontwikkeling, kennisdeling en netwerkontwikkeling.

Het huidige werkprogramma 2023-2027 van Netspar wordt daarbij ondersteund door een groot aantal partners. Het partnernetwerk van Netspar bestaat uit pensioenfondsen en -uitvoerders, verzekeraars, sociale partners, toezichthouders, ministeries, de Sociale Verzekeringsbank (SVB), adviesbureaus, vermogensbeheerders, Nederlandse universiteiten en overige kennisinstellingen.

Bij toekenning van de subsidie heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), mede namens de ministeries van Financiën (FIN), Economische Zaken (EZ) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), afgesproken dat er in 2025 een evaluatie zou plaatsvinden. Dit betreft een slotevaluatie van de activiteiten over de periode 2019-2023 en een tussentijdse evaluatie van de lopende samenwerking (2023-2027). Deze evaluatie is noodzakelijk, omdat er sprake is van een instellingssubsidie en als grond voor de standpuntbepaling rond de samenwerking vanaf april 2027. De standpuntbepaling is een beleidsmatig en inhoudelijk besluit over het voortzetten van de relatie met Netspar en de wijze waarop. Elk ministerie zal daarover zelfstandig een besluit nemen.

Daarnaast heeft de Raad van Toezicht (RvT) van Netspar, namens *alle* partners van het werkprogramma 2023-2027, opdracht verstrekt om een midterm-evaluatie van dit werkprogramma uit te voeren. In navolging op de aanbeveling uit de partnerevaluatie uit 2022 is besloten de twee evaluaties, die voorheen separaat gehouden werden, samen te voegen, om daarmee een 'dubbelloop' aan evaluaties, waarbij dezelfde typen respondenten bevraagd worden, te voorkomen. [1]

De doelstelling van deze samengevoegde evaluatie is om Netspar te evalueren op de wetenschappelijke, maatschappelijke en internationale betekenis, evenals de mate van kennisdeling, netwerkontwikkeling en de mate waarin Netspar invulling heeft gegeven aan de aanbevelingen uit de vorige evaluaties.²

² Aanbevelingen uit zowel de partnerevaluatie [1] als de evaluatie vanuit het ministerie van SZW [4]

1.2 Onderzoeksvragen

Voor deze evaluatie van Netspar zijn door zowel de partners als de ministeries de volgende gezamenlijke onderzoeksvragen opgesteld:

1. **Wetenschappelijke betekenis:** Wat is de wetenschappelijke betekenis van Netspar? Welke wetenschappelijke vragen worden beantwoord en in hoeverre zouden die zonder dit instituut niet beantwoord worden?
2. **Maatschappelijke betekenis:** Wat is de maatschappelijke betekenis en beleidsrelevantie van het instituut? Hoe worden de onderzoeksresultaten en de expertise van het instituut gebruikt?
3. **Internationale betekenis en financiering:** Wat is de internationale betekenis van Netspar?
4. **De mate van kennisdeling:** In welke mate vindt er een efficiënte en succesvolle manier van kennisdisseminatie en valorisatie plaats?
5. **De mate van netwerkontwikkeling:** in welke mate ontstaat er en bestaat er een Pensioennetwerk (wetenschap, sector en beleid) waarin Netspar een belangrijke faciliterende en stimulerende rol speelt?
6. **Hoofdaanbevelingen uit vorige rapportages:** in hoeverre heeft Netspar adequaat invulling gegeven aan de hoofdaanbevelingen uit de vorige rapportages?

1.3 Evaluatieaanpak

Voor deze samengevoegde evaluatie van Netspar is door SZW en de RvT van Netspar een externe evaluatiecommissie ingesteld. Deze commissie bestaat uit een vertegenwoordiging vanuit de wetenschap, het bedrijfsleven, maatschappelijke instellingen, de betrokken ministeries en partners van Netspar (zie Bijlage 2 voor de samenstelling). Dialogic heeft de evaluatiecommissie ondersteund en de kwaliteitseisen van evaluatieonderzoek gehanteerd.³

Voor het beantwoorden van deze evaluatievragen heeft de commissie zich mede gebaseerd op de volgende informatiebronnen:

- De zelfrapportage van Netspar van juni 2025. [2]
- Een enquête onder partners van Netspar. Een verantwoording en uitgebreid overzicht van de resultaten van deze enquête is gegeven in Bijlage 3.
- Interviews met partners van Netspar (o.a. wetenschappers, medewerkers van de betrokken ministeries en medewerkers van overige partners). Een overzicht van de gesprekspartners en het programma is opgenomen in Bijlage 4.
- Een site visit waarin de commissie de mogelijkheid heeft gehad om met verschillende betrokkenen van gedachten te wisselen, waaronder een gesprek met

³ Zie [\[wetten.overheid.nl\]](https://wetten.overheid.nl)

de directie van Netspar. De site visit vond plaats op 30 oktober 2025 bij Dialogic in Utrecht. Een overzicht van de gesprekspartners en het programma is opgenomen in Bijlage 4.

- Eigen ervaringen van de leden van de evaluatiecommissie.
- Overige documenten zoals het werkprogramma, andere evaluaties, jaarverslagen en -rekeningen (Bijlage 6 bevat een overzicht van de geraadpleegde bronnen).

In het voorliggende rapport zijn de uitkomsten van al deze bronnen gesynthetiseerd.

1.4 Leeswijzer

Het vervolg van dit rapport is als volgt opgebouwd. In Hoofdstuk 2 volgt een beschrijving van Netspar, waarin wordt ingegaan op de missie, visie en strategie en de organisatie en financiën van Netspar. Daarnaast komt aan de orde hoe Netspar de aanbevelingen uit de vorige evaluaties heeft opgevolgd. In Hoofdstuk 3 zetten we vervolgens de bevindingen van de evaluatie uiteen. Hier komen de wetenschappelijke, maatschappelijke en internationale betekenis aan bod, evenals de mate van kennisdeling en de mate van netwerkontwikkeling. Hoofdstuk 4 bevat tot slot de conclusies en aanbevelingen van de commissie. De inhoudelijke reactie van Netspar op deze evaluatie is te vinden in Bijlage 1.

2 Beschrijving Netspar

2.1 Missie, visie en strategie

Netspar stimuleert, sinds 2005, een goed geïnformeerd pensioendebat op basis van wetenschappelijk onderzoek. Op die manier probeert de organisatie de pensioensector te verbinden met de wetenschap en vice versa, en bij te dragen aan een toekomstbestendig pensioen in Nederland. In het werkprogramma 2023-2027 *Pensioen met toekomst: Transitie en daar voorbij* wordt de missie van Netspar als volgt geformuleerd: ***“Netspar stimuleert een goed geïnformeerd pensioendebat op basis van wetenschappelijk onderzoek. We verbinden wetenschap en pensioensector en dragen zo bij aan een toekomstbestendig pensioen in Nederland.”*** Dit doet Netspar door kennisontwikkeling, kennisdeling en netwerkontwikkeling.

Kennisontwikkeling vindt plaats aan de hand van vijf thema's waarbinnen het wetenschappelijk onderzoek plaatsvindt:

- Welzijn en welvaart van ouderen
- Communicatie en kiezen
- Werk, pensioen, wonen en zorg
- Sparen, beleggen en verzekeren
- Instituties, governance en solidariteit

Kennisdeling wordt gedaan via o.a. publicaties, bijeenkomsten en onderwijs aan pensioenprofessionals en masterstudenten. **Netwerkontwikkeling** wordt vormgegeven door relevante doelgroepen binnen wetenschap en sector met elkaar te verbinden.

In het werkprogramma 2023-2027 heeft Netspar ambities geformuleerd voor de periode 2023-2027 en deze vertaald naar een werkprogramma inclusief kennisagenda. Voor de periode 2023-2027 zijn op de drie hoofdfuncties wederom een aantal ambities geformuleerd:

1. **Kennisontwikkeling**

- Zodanig invulling geven aan de kennisagenda 2023-2027 dat de sector geholpen en uitgedaagd wordt.
- Binden van senior onderzoekers als onmisbare schakel tussen wetenschap en praktijk vergt ophogen van de grants.
- Aanwas van talent door introductie van een speciale beurs en actief betrekken van talent in het netwerk.

2. **Kennisdeling**

- Schaalbaar waar het kan, op maat waar het nodig is. Plus een herijking van de instrumenten met een scherpe focus op wat echt nodig is om impact te bereiken en met aandacht voor de balans tussen kwaliteit en kwantiteit.

3. Netwerkontwikkeling

- Bewegen naar een Netspar niet alleen 'voor', maar ook 'door' de sector en dus opnieuw focus op het versterken en verbreden van het netwerk.

In het huidige werkprogramma 2023-2027 wordt voortgebouwd op het vorige werkprogramma. In de visie voor deze periode staat de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel centraal. Het tweede hoofdthema is maatschappelijke ontwikkelingen die tijdens en na de transitie impact zullen hebben op de sector. De kern van de strategie van Netspar is om breed in de pensioensector relevant te blijven door te investeren in onderzoek en in kennisdeling meer op maat.

Ten tijde van de vorige evaluatie waren de kernwaarden van Netspar onafhankelijkheid, toegankelijkheid en openheid. Momenteel zijn de kernwaarden:

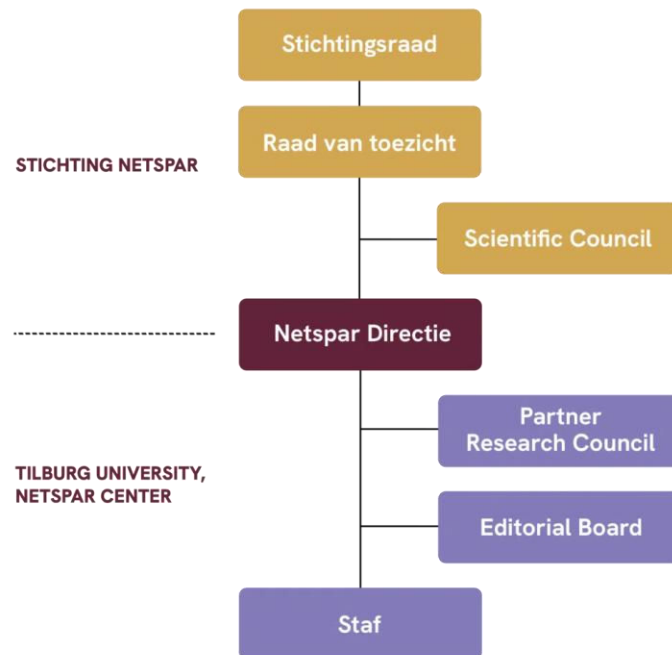
- **Objectiviteit** – Netspar draagt bij aan een pensioendebat dat is gebaseerd op wetenschappelijke kennis. We waarborgen onze objectiviteit door onder meer aan te sluiten bij bestaande richtlijnen op het gebied van wetenschappelijke integriteit. Onze adviesorganen toetsen op wetenschappelijke kwaliteit en objectiviteit. Verder hebben we in onze werkwijze meerdere *checks and balances* ingebouwd.
- **Toegankelijkheid** – Netspar heeft als kennisnetwerk een open karakter. We staan open voor nieuwe partners en onderzoekers die van toegevoegde waarde kunnen zijn. Wetenschappelijke publicaties vanuit Netspar zijn voor iedereen gratis toegankelijk. Ook communiceren we de belangrijkste uitkomsten van onderzoek op een toegankelijke manier en schrijven we die op in een taal die begrijpelijk is voor pensioenprofessionals.
- **Deskundigheid** – Het netwerk van Netspar brengt deskundigheid uit veel disciplines samen. We werken samen met vooraanstaande wetenschappers en zijn verbonden met experts in de pensioensector. Ook bieden we een podium voor wetenschappelijke discussies en hebben we een professioneel peer review-proces. Deze deskundigheid geven we ook door via executive onderwijs en masteronderwijs.

2.2 Organisatie

2.2.1 Governance

Netspar is een stichting, waarvoor de activiteiten op basis van een overeenkomst worden uitgevoerd door Netspar Center, een operationele eenheid van Tilburg University. Dit uitvoerend orgaan heeft een directie, bestaande uit een algemeen directeur, een directeur kennisdeling en een wetenschappelijk directeur. De wetenschappelijk directeur coördineert, samen met de strategisch adviseur en themacoördinatoren, het lopend onderzoek binnen de vijf genoemde onderzoeksthema's. Netspar wordt daarnaast

ondersteund door een staf, bestaande uit acht fte. Deze staf is in dienst van Tilburg University. De governance van Netspar is weergegeven in Figuur 1.



Figuur 1. Governance Netspar. [3]

De Stichting Netspar kent de volgende bestuurlijke organen:

- **De Stichtingsraad** (StR) is het hoogste vertegenwoordigende orgaan binnen Netspar. Zij bepaalt de strategie en benoemt vijf van de acht leden van de Raad van Toezicht. Ook adviseert zij (on)gevraagd de verschillende organen van de Stichting Netspar. De Raad van Toezicht vraagt advies aan de Stichtingsraad voordat zij de begroting goedkeurt.
- **De Raad van Toezicht** (RvT) houdt toezicht op de algemene gang van zaken binnen Netspar. Meer in het bijzonder gaat het om de uitvoering van het werkprogramma door het bestuur. Zij keurt het meerjarenplan, de begroting en de jaarrekening goed. De RvT bestaat uit vijf leden benoemd door de Stichtingsraad, twee leden benoemd door Stichting van de Arbeid en een lid benoemd door Tilburg University.
- **Het bestuur** bestuurt de stichting. Het bestuur bestaat uit één bestuurder, die voor maximaal 2×4 jaar wordt benoemd. De bestuurder van Stichting Netspar is uit hoofde van die functie ook Algemeen Directeur van Netspar Center, onderdeel van Tilburg University.

Daarnaast kent Netspar de volgende adviesorganen:

- De **Scientific Council** (SC) bestaat uit gerenommeerde internationale onderzoekers met expertise in het onderzoeksgebied waarin Netspar opereert. Dit orgaan adviseert de directie bij het samenstellen van de onderzoeksprogramma's en bij de selectieprocedure van Theme Grants.

- In de **Partner Research Council** (PRC) zijn alle partners vertegenwoordigd. Dit orgaan adviseert de directie over onderzoek en onderwijs. Zij wordt onder meer geraadpleegd bij het opstellen van de kennisagenda en de prioritering van kortlopend, actueel onderzoek. Verder geeft zij advies over de financiering van meerjarig onderzoek. Dat gebeurt op basis van de onafhankelijke wetenschappelijke toetsing en beoordeling van projectvoorstellen door de SC.
- De **Editorial Board** (EB) bestaat uit wetenschappers en professionals, afgevaardigd vanuit de partners van Netspar. Dit orgaan toetst de praktijkgerichte papers op wetenschappelijke kwaliteit en toegankelijkheid voor pensioenprofessionals. Ook selecteert de EB de winnaars van de Netspar Thesis Awards.

2.2.2 Financiën

De financiering van Netspar is gebaseerd op vierjarige werkprogramma's. In 2019 is de uitvoering van het vierjarige werkprogramma *Pensioen in transitie* gestart en in 2023 is Netspar gestart met de uitvoering van het nieuwe vierjarige werkprogramma *Pensioen met toekomst: Transitie en daar voorbij*. Onderstaande tabel toont de inkomsten en uitgaven van Netspar voor de jaren 2019-2022 en 2023-2024. Inkomsten en uitgaven zijn per constructie jaarlijks gelijk aan elkaar, doordat een tekort of overschot per jaar via de overlopende posten wordt gecompenseerd vanuit de reserve.

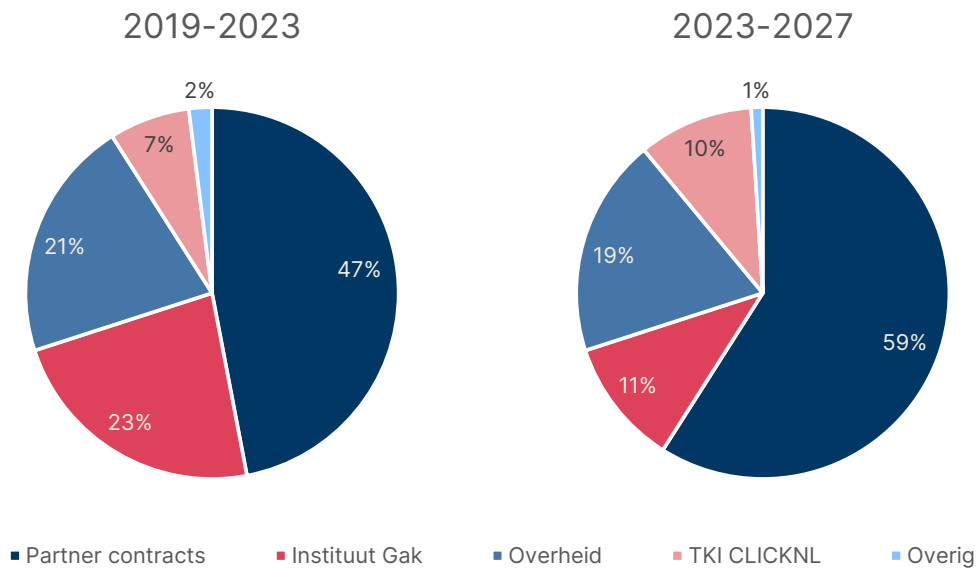
Tabel 1. Inkomsten en uitgaven (× €1.000). [2]

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Inkomsten	€ 2.462	€ 2.673	€ 2.513	€ 2.936	€ 2.697	€ 2.734
Overlopende posten	€ 844	€ 601	€ 711	€ 274	€ 494	€ 408
Totaal inkomsten	€ 3.306	€ 3.274	€ 3.224	€ 3.210	€ 3.191	€ 3.142
Totaal uitgaven	€ 3.306	€ 3.274	€ 3.224	€ 3.210	€ 3.191	€ 3.142

De inkomsten van Netspar bestaan voornamelijk uit bijdragen van de sectorpartners, van de Nederlandse overheid en Instituut Gak⁴ (zie onderstaand figuur). In het Werkprogramma 2023-2027 is de bijdrage van de sectorpartners in vergelijking met het vorige werkprogramma groter geworden en de bijdrage van Instituut Gak afgenomen. Dit komt doordat Instituut Gak voortaan twee Theme Grants per jaar overneemt van Netspar in plaats van een lumpsum bijdrage te leveren, waardoor de bijdrage buiten de Netspar begroting valt. Daarnaast is de bijdrage van CLICKNL komen te vervallen per 2024, waardoor de daadwerkelijke situatie afwijkt van de verwachte inkomsten die zijn weergegeven in onderstaande figuur. De overheidsfinanciering wordt vormgegeven

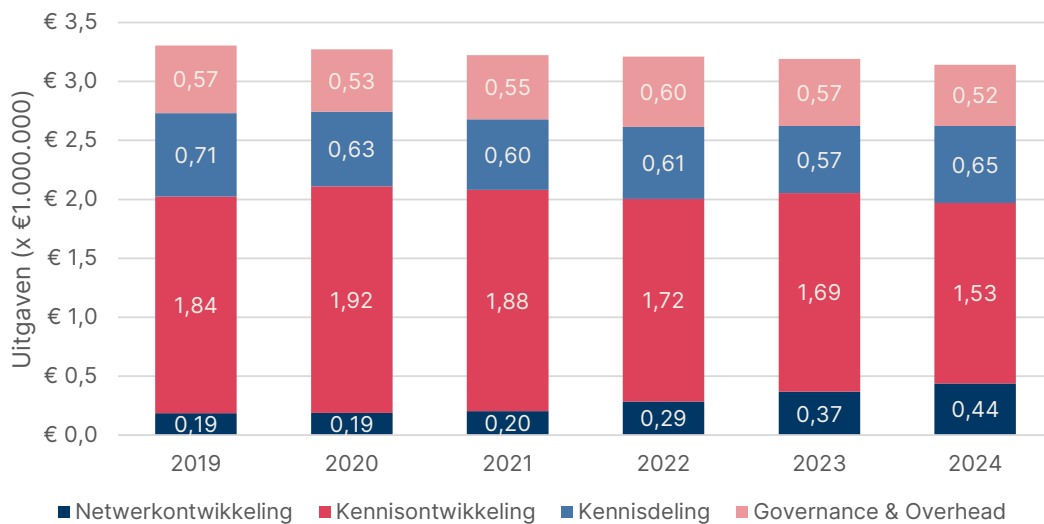
⁴ Voor het Werkprogramma 2019-2023 heeft het Instituut Gak een lumpsum bijdrage beschikbaar gesteld.

middels een subsidie die Netspar jaarlijks aanvraagt en waar Netspar verantwoording over aflegt.



Figuur 2. Inkomsten 2019-2023 en verwachte inkomsten 2023-2027⁵ [2]

Onderstaande figuur toont de verdeling van uitgaven, uitgesplitst naar de kernactiviteiten van Netspar. De afgelopen jaren werd meer dan de helft van het budget besteed aan kennisontwikkeling, met een kleine afname de laatste jaren. Tegelijkertijd zien we een toename in de uitgaven aan netwerkontwikkeling.



Figuur 3. Verdeling uitgaven 2019-2024. [2]

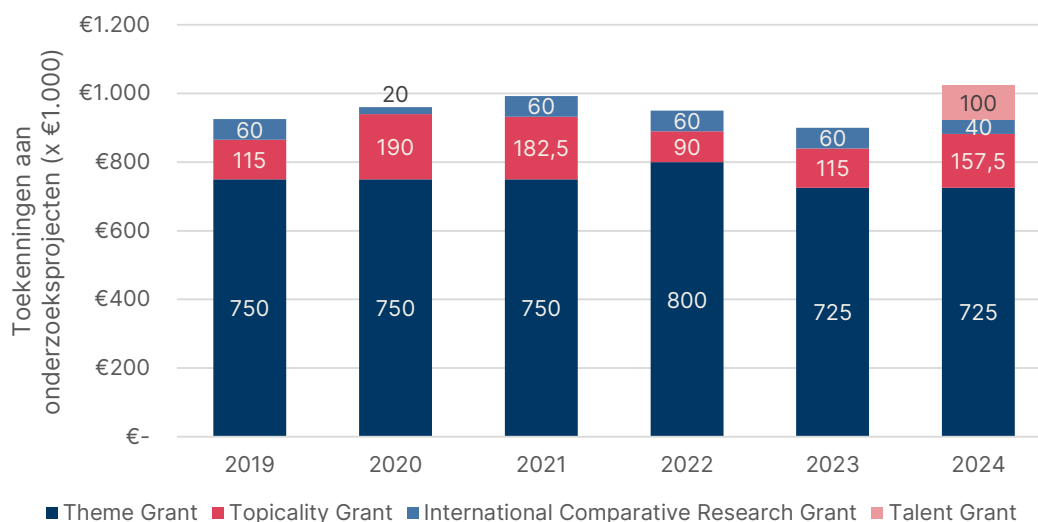
⁵ Verwachte inkomsten in 2023 bij aanvang van het werkprogramma.

Financiering onderzoeksprojecten

De typen onderzoeksprojecten die binnen kennisontwikkeling ontwikkeld worden en waarvan de resultaten beschikbaar worden gesteld aan wetenschap en praktijk zijn:

- **Theme Grants** – Het budget van de Theme Grants is met de ingang van het werkprogramma 2023-2027 verhoogd van € 250.000 naar € 350.000. De projecten duren drie jaar en omvatten grotere onderzoeksgroepen (meestal vier tot tien onderzoekers), waarbij minimaal € 25.000 van het budget wordt gereserveerd voor internationale activiteiten. De looptijd kan worden verlengd indien er een PhD-student is betrokken. De relevantie en de mogelijkheden voor samenwerking en gebruik van data van de voorstellen voor themaprojecten worden eerst tijdens het zogeheten Match Making Event besproken met pensioenspecialisten. Vervolgens worden de voorstellen voorgelegd aan de SC om de wetenschappelijke kwaliteit te waarborgen, waarna de voorstellen ten behoeve van prioritering worden voorgelegd aan de PRC. Zoals eerder genoemd bekostigt Instituut Gak sinds het huidige werkprogramma twee Theme Grants. De monitoring van de Theme Grants verloopt via Gak. De kennisdeling van deze Theme Grants verloopt mede via Netspar kanalen.
- **International Comparative Research Grants** – Kortlopende projecten gericht op internationale vergelijking van de pensioenstelsels van een of meer landen met het pensioenstelsel in Nederland, inclusief een beoordeling van de wetenschappelijke literatuur daarover. Deze grants hebben een omvang van € 20.000. De resultaten worden gepubliceerd in een academisch paper en gepresenteerd op de *International Pension Workshop*.
- **Topicality Grants** – Deze grants zijn bedoeld voor onderzoek gericht op het beantwoorden van een actueel vraagstuk voor de sector. Een lange lijst potentiële projecten wordt door de directie van Netspar en de PRC opgesteld. Per project bedraagt het budget sinds 2024 maximaal € 25.000 (was € 20.000). Een topicality project resulteert ten minste in één industry paper en de resultaten worden doorgaans op twee events gepresenteerd (After-lunch webinars en een presentatie op een bijeenkomst).
- **Talent Grants** – Deze grant is toegevoegd in het werkprogramma 2023-2027. Met deze grant stimuleert Netspar de ontwikkeling van onderzoekstalent door hun onderzoek en de vertaling daarvan naar de praktijk deels te financieren gedurende twee tot vijf jaar. In 2024 is de eerste Talent Grant toegekend.

Onderstaande figuur toont de jaarlijkse besteding aan de verschillende typen onderzoeksprojecten. Het merendeel van het budget gaat naar de Theme Grants, gevolgd door de Topicality Grants.



Figuur 4. Jaarlijkse toekenningen aan nieuwe onderzoeksprojecten (*€1.000) [2]

2.3 Opvolging aanbevelingen vorige evaluaties

Bij de vorige evaluatie van Netspar vanuit de ministeries in 2021 zijn zeven aanbevelingen geformuleerd. De aanbevelingen richtten zich op 1) het verbeteren van de financiële positie van Netspar; 2) benodigde sturing van het onderzoek door de directie; 3) het aantrekken van jonge onderzoekers voor de continuïteit; 4) de balans tussen academische en valorisatieactiviteiten bewaken; 5) keuzes te maken in (gerichte) kennisverspreidingsinstrumenten; 6) oog te houden voor de positionering van Netspar; en 7) exclusiviteit voor partners zonder de toegang tot onderzoeksresultaten te beperken.

Vanuit de partnerevaluatie zijn een vijftal aanbevelingen gedaan aan Netspar, gericht op 1) het verminderen van overlap tussen de gremia; 2) actief de pensioensector en de wetenschap verbinden; 3) de eindopdracht verplicht onderdeel maken van het executive programma; 4) de objectieve positie van Netspar benadrukken en versterken door de uiteenlopende visies tussen experts transparant te maken; en 5) academische partners een grotere rol geven bij de discussie rondom prioritering van Netspar-onderzoeksgrants.

Hieronder beschrijven wij op basis van de zelfrapportage van Netspar hoe Netspar opvolging heeft gegeven aan deze aanbevelingen.⁶

Aanbevelingen uit de evaluatie van de overheid

- Netspar heeft zich ingespannen om nieuwe partners te werven en alternatieve financieringsbronnen te vinden en is hier deels in geslaagd. Door het wegvallen

⁶ Zie hoofdstuk 4 van de zelfrapportage van Netspar voor een verdere toelichting van de opvolging door Netspar van de aanbevelingen uit de vorige evaluaties: [\[netspar.nl\]](https://www.netspar.nl)

van de CLICKNL-financiering en opzeggingen door enkele deelnemers blijft dit echter een aandachtspunt.

- Om de aantrekkelijkheid te vergroten, is de financiering van onderzoeksgrants in het Werkprogramma 2023-2027 verhoogd.
- Wat betreft de sturing van het onderzoek, streeft de directie van Netspar naar een evenwichtige kennisagenda door zeggenschap te delen met partners. Soms faciliteert zij onderzoek buiten reguliere grants via het expertisecentrum, maar dit gebeurt zelden vanwege beperkte budgetten. Actief worden onderzoekers gestimuleerd om aanvragen in te dienen voor minder belichte thema's, waarbij de directie enige flexibiliteit heeft in het toekennen van grants, hoewel aanpassingen zelden nodig zijn.
- In het werkprogramma 2023-2027 heeft Netspar de Talent Grant geïntroduceerd (en in 2024 is de eerste toegekend). Daarnaast ondersteunt Netspar PhD-studenten via verschillende initiatieven, waaronder een PhD-diner na de *The Netspar Pension Day*, evenementen om jonge onderzoekers te informeren over financierings- en ontwikkelingsmogelijkheden en themacoördinatoren die begeleiding bieden bij algemene carrièrekwesties.
- In 2024 lanceerde Netspar een vernieuwde website met verbeterde zoekfunctie, startte een nieuwe podcastserie en verbeterde de one-pagers voor betere toegang tot kennis, terwijl evenementen continu worden geëvalueerd en verbeterd.
- Netspar's kennisagenda 2023-2027 focust op pensioenen en ouderdomsfinanciering, met aandacht voor de transitie naar en uitdagingen in het nieuwe stelsel, hetgeen ook het centrale aandachtsgebied blijft voor 2027-2031.
- Netspar biedt partners exclusieve toegang tot evenementen en kennisseminars, maar zorgt ervoor dat onderzoeksresultaten transparant en breed toegankelijk blijven voor de hele sector en samenleving. Op deze manier geeft Netspar invulling aan exclusiviteit voor partners, zonder de toegang tot onderzoeksresultaten te beperken.

Aanbevelingen uit de partnerevaluatie

- Netspar heeft actie ondernomen om ervoor te zorgen dat er geen overlap ontstaat in de afvaardiging binnen de gremia (in sommige gevallen is dit niet mogelijk door de verhouding tussen de StR en RvT).
- Netspar verbindt de pensioensector en wetenschap nog actiever door het matchmaking event, de podcastserie, het sturen op co-creatie bij de grants en het bemensen van projectgroepen met zowel wetenschappers als praktijkmensen.
- De eindopdracht van het executive programma is niet verplicht gemaakt, maar de insteek is wel dat deelnemers aan het executive programma het gehele programma volgen, inclusief eindopdracht. Wanneer deelnemers losse masterclasses willen volgen blijft deze mogelijkheid bestaan.

- Netspar brengt actief verschillende perspectieven samen in projectgroepen, kennisgroepen en publicaties om bij te dragen aan een breed en evenwichtig pensioendebat.
- Academische partners zijn vertegenwoordigd in de PRC. Om belangenverstrengeling te voorkomen mogen de academische partners niet stemmen voor prioritering van onderzoeksvoorstellen.

Een uitgebreider overzicht van de aanbevelingen uit de vorige evaluatie en de opvolging van Netspar is terug te vinden in Bijlage 5.

3 Evaluatieresultaten

In dit hoofdstuk presenteren we de bevindingen van deze evaluatie. Paragraaf 3.1 gaat in op de teruglopende financiering van Netspar. Daarna bespreken we de wetenschappelijke (3.2), maatschappelijke (3.3) en internationale betekenis (3.4) van Netspar. Tot slot behandelen we de mate van kennisdeling (3.5) en mate van netwerkontwikkeling (3.6).

3.1 Teruggelopen financiering

De inkomsten van Netspar staan onder druk en de financiële positie – en daarmee ook de mogelijkheden van Netspar – kunnen verder onder druk komen te staan als gevolg van externe ontwikkelingen, zoals ontwikkelingen in het hoger onderwijs, binnen het Rijk en bij partners. De financiering van Netspar is de afgelopen jaren teruggelopen (zie Tabel 1 in paragraaf 2.2.2), waardoor er minder financiering beschikbaar is voor nieuwe onderzoeksprojecten. Bij de vorige evaluatie in 2021 werd dit ook als aandachtspunt gesignaleerd en als risico voor de continuïteit van Netspar. Tegelijkertijd zijn door de inflatie de kosten aanzienlijk gestegen waardoor er voor hetzelfde bedrag minder onderzoek kan worden gefinancierd. Dit geeft uitdagingen voor de breedte van financiering van een nieuw werkprogramma van Netspar. Door de teruggelopen financiering moeten er keuzes worden gemaakt waarop wordt ingezet, bijvoorbeeld wat betreft de verhouding tussen financiering voor onderzoek en evenementen en de omvang van de grants voor onderzoeksprojecten.

Bij een verdere substantiële daling van inkomsten zal een kritische blik op de omvang van activiteiten in verhouding tot de overhead kosten noodzakelijk zijn. In het werkprogramma 2023-2027 is 'financiering' mede daarom een belangrijk onderdeel. Er wordt door Netspar actief gezocht naar mogelijke nieuwe bronnen van financiering. Netspar verkent een aantal opties om de financiering van het nieuwe werkprogramma (2027-2031) te dekken:

- **Optie 1** is om meer partners te werven, die financieel kunnen bijdragen. Dit is deels gelukt: de afgelopen jaren is een aantal nieuwe partners aangehaakt. Consolidaties in de pensioensector en beperkte capaciteit bij de kleinere pensioenfondsen (wat betreft beschikbare mensen, maar ook financiële middelen) verkleinen tegelijkertijd de mogelijkheden om het netwerk uit te breiden;
- **Optie 2** is alternatieve financiering via family offices, wetenschapsfinanciering (waaronder van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek, NWO) en Europese subsidies. Wetenschappelijke financiering kan een aanvulling zijn op de financiering: het wegvallen van de financiering van Theme Grants door CLICKNL is in 2025 en 2026 gedekt door het aanvragen en de toekenning van een NWO-subsidie. Doordat NWO-aanvragen echter doorgaans een lage slagingskans hebben, kan dit niet als een route naar structurele financiering

gezien worden. Structurele financiering via family offices en Europese subsidies lijkt evenmin minder kansrijk door de opzet van Netspar. ((Europese) subsidies bieden financiering op thema's en specifieke onderwerpen. In afstemming met partners kan Netspar op relevante onderwerpen volgens de kennisagenda inschrijven. Wanneer matching vanuit partnerbijdrages plaatsvindt, geeft dit minder invloed voor individuele partners in de breedte van onderwerpen);

- **Optie 3** is het verhogen van de tarieven van de huidige partners. Hierbij wordt aan de partners een hogere bijdrage gevraagd op basis van de inflatie (indexatie); en
- **Optie 4** is het verlagen van de overheadkosten (waarbij wordt gekeken in hoeverre er intern wat bezuinigd kan worden bij alle kostenposten). Dit kan in combinatie met de al ingezette beweging om de minder effectieve onderdelen van de Netspar-activiteiten af te schalen en mogelijk stop te zetten.

De commissie is van mening dat Netspar zich ook de komende periode moet (blijven) inzetten om verzekerd te zijn van voldoende inkomen om haar werkzaamheden uit te kunnen (blijven) voeren.

Dit vraagt om blijvend in te zetten op een brede inkomensbasis en de versterking van de externe communicatie over de meerwaarde van Netspar en het vliegwieleffect dat ze creëert voor hoogstaand wetenschappelijk onderzoek, kennisdeling, en netwerkvorming. Zo worden soms door Netspar afgewezen onderzoeksaanvragen door een andere financier alsnog toegekend. Ook kan actieve deelname van de praktijk verplicht onderdeel zijn van wetenschappelijke onderzoeksaanvragen. De commissie stelt vast dat de meerwaarde van Netspar omvangrijk is.

Het is daarnaast van belang dat Netspar blijft investeren in de samenwerking met Instituut Gak. Instituut Gak draagt in het huidige werkprogramma bij via directe financiering van Theme Grants. Tot nu toe gaat het jaarlijks om twee projecten die volledig door Instituut Gak worden gefinancierd. Daarbij loopt de voorselectie via de reguliere Netspar-procedure, waarna Instituut Gak zelf een keuze maakt uit een beperkt aantal voorstellen. De door Instituut Gak toegekende projecten worden door hen zelf gemonitord, maar hierbij geldt wel de afspraak dat de kennisdisseminatie zoals beschreven in de originele aanvraag – inclusief Netspar-output – behouden blijft. Vanwege het belang van de kennisdisseminatie is het zaak voor de directie van Netspar om dit goed te monitoren.

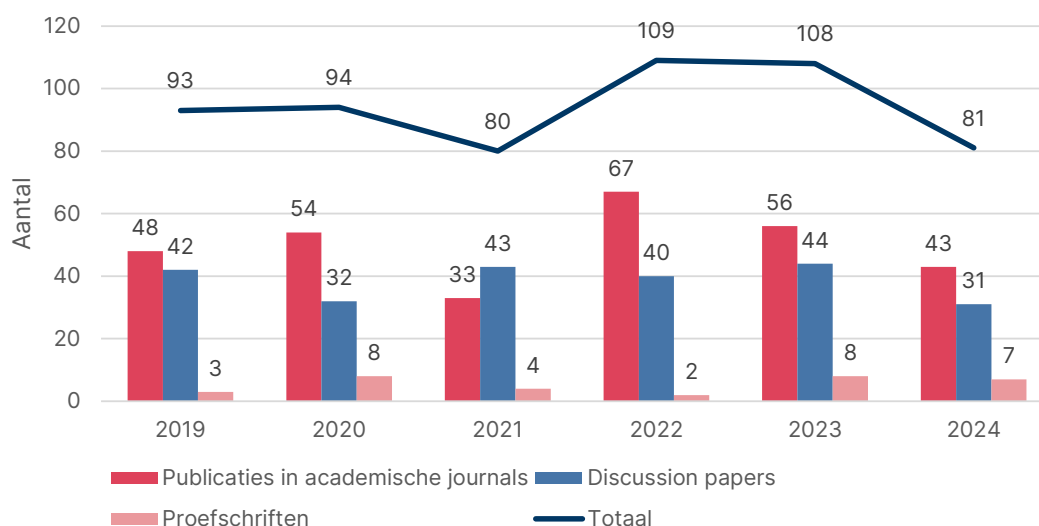
3.2 Wetenschappelijke betekenis

De commissie komt tot het oordeel dat de wetenschappelijke betekenis van Netspar uitstekend is. Alle stakeholders die zijn gesproken onderschrijven de wetenschappelijke kwaliteit én het belang van het Netspar-onderzoek. De wetenschappelijke basis vormt het fundament van Netspar en zorgt voor autoriteit. Zonder Netspar zou de objectiviteit en wetenschappelijke onderbouwing van de discussie binnen het thema pensioen in Nederland niet structureel en niet met dezelfde kwaliteit (en kwantiteit) van bevindingen en inzichten worden gefaciliteerd. Verder slaagt Netspar erin wetenschappers bij elkaar te brengen, wat tevens ten goede komt aan de wetenschappelijke kwaliteit en daarmee ook aan de (maatschappelijke) betekenis van Netspar. De commissie signaleert wel dat de wetenschappelijke betekenis van Netspar onder druk kan komen te staan wanneer de financiële druk op Netspar verder doorzet.

3.2.1 Wetenschappelijke output

In Figuur 5 is een overzicht van het aantal publicaties van Netspar gedurende de evaluatieperiode gegeven. Met een jaarlijks gemiddelde van 94 publicaties was de wetenschappelijke productie van Netspar gedurende de evaluatieperiode stabiel.⁷ Het maakt Netspar-onderzoek zeer zichtbaar in het onderzoeksveld. In vergelijking met de vorige evaluatieperiode is het aantal publicaties licht gedaald, maar de dalende trend die in de evaluatie van 2021 werd vastgesteld, heeft zich niet voortgezet. [4] Enerzijds hoeft dit niet veel te zeggen, ook omdat er doorgaans overlap zit tussen discussion papers, wetenschappelijke publicaties en proefschriften en deze stukken veelal ook een ander doel en functie kennen. Toch signaleert de commissie een risico. Indien de financiering, zoals toegelicht in paragraaf 3.1, verder afneemt, kan de kwantiteit en mogelijk kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek afnemen. Het is dan voorstelbaar dat bijvoorbeeld niet alle – voor de partners – relevante onderzoeksdomeinen (nog) kunnen worden onderzocht. Op basis van de gesprekken kan geen harde minimumgrens van het aantal publicaties worden vastgesteld, echter wordt in de gesprekken wel aangegeven dat een minimumaantal publicaties gewenst is.

⁷ Hoewel universiteitsbrede programma's als Erkennen en Waarderen benadrukken dat aantallen publicaties weinig zeggen over de kwaliteit ervan, nemen we in Figuur 5 wel een overzicht hiervan op.



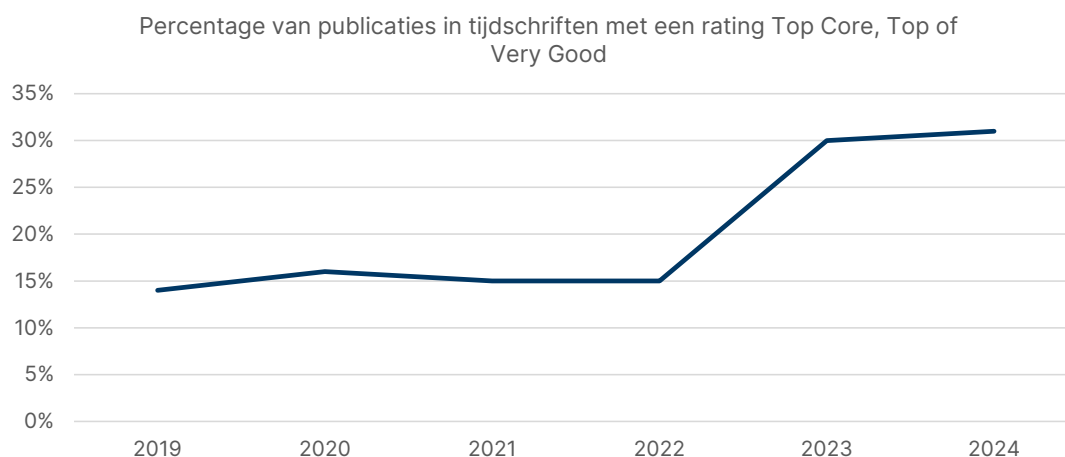
Figuur 5. Wetenschappelijke output Netspar 2019-2024 [2]

3.2.2 Wetenschappelijke kwaliteit

Minstens zo belangrijk als het aantal publicaties is de wetenschappelijke kwaliteit van deze publicaties. Wetenschappelijke kwaliteit is een noodzakelijke voorwaarde voor de geloofwaardigheid van Netspar (tegelijktijd wordt in de gesprekken aangegeven dat er ook een bepaald minimumaantal publicaties gewenst is).

Het percentage publicaties in vooraanstaande wetenschappelijke tijdschriften bedroeg ongeveer 15% tussen 2019 en 2022 en is sindsdien verdubbeld naar ongeveer 30% in 2023 en 2024 (zie Figuur 6).⁸ Verder geeft 94% van de respondenten in de partnerenquête aan dat de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek goed, dan wel uitstekend is. Dit resultaat is vergelijkbaar met de uitkomst uit de partnerevaluatie van 2022. [1] Ook alle stakeholders die zijn gesproken onderschrijven de kwaliteit van het Netspar-onderzoek. Daarbij geven de gesprekspartners uit de academische wereld ook expliciet aan dat Netspar-onderzoek hoge waardering krijgt in de internationale onderzoeksgemeenschap. De commissie is op basis van de gesprekken, data en ervaringen dan ook van oordeel dat de wetenschappelijke kwaliteit van de publicaties van Netspar van uitstekende kwaliteit zijn.

⁸ In de economie worden de classificaties “Top Core”, “Top” en “Very Good” veel gebruikt voor wetenschappelijke tijdschriften. CentER, de Graduate School for Economics and Business van Tilburg University bepaalt de indeling van tijdschriften in de economie en bedrijfskunde in deze classificaties. Hierbij dient te worden opgemerkt dat uitstekende publicaties in andere disciplines niet zijn meegeteld.



Figuur 6. Percentage van publicaties in tijdschriften met een rating Top Core, Top of Very Good [2]

De kwaliteit van het Netspar-onderzoek wordt op verschillende wijzen geborgd. De SC beoordeelt onderzoeksvoorstellen voor Theme Grants op de wetenschappelijke kwaliteit, alvorens deze aan de PRC worden voorgelegd. De EB toetst (de finale concepten van) praktijkgerichte papers op wetenschappelijke kwaliteit. Publicaties in (semi-)wetenschappelijke tijdschriften worden door de redacties van deze tijdschriften zelf beoordeeld op de kwaliteit.

Tot slot wordt nog opgemerkt dat de SC, gelijktijdig met deze evaluatie, met een eigen oordeel over de wetenschappelijke kwaliteit van Netspar komt. De commissie verwijst voor de volledigheid ten aanzien van dit onderdeel ook naar de evaluatie van de SC, zonder hier zelf kennis van te hebben genomen.

3.2.3 Omvang van de grants

De omvang van de Theme Grants is met ingang van het werkprogramma 2023-2027 verhoogd van € 250.000 naar € 350.000. Er wordt door Netspar verkend of de omvang van de Theme Grants verder kan en zou moeten worden verhoogd naar € 400.000, onder meer om aantrekkelijk te blijven voor senior onderzoekers. Daarnaast is de Topicality Grant sinds 2024 verhoogd van € 20.000 naar € 25.000.

Een discussiepunt dat tijdens de gesprekken naar voren kwam, is de mogelijke aanpassing van de hoogte van grants (zowel omhoog als omlaag). Gegeven de teruggelopen financiering lijkt er in eerste instantie weinig (financiële) ruimte voor het verhogen van de omvang van de grants. Uit de gesprekken volgt tegelijkertijd het beeld dat de omvang zou moeten worden verlaagd, enerzijds omdat met kleinere grants flexibeler zou kunnen worden ingespeeld op actuele ontwikkelingen (doordat je meer projecten kan financieren) en anderzijds zou het de drempel voor jonge onderzoekers om bij Netspar aan te sluiten verlagen.

De commissie raadt op basis van de gesprekken aan om de optimale omvang van grants nader te onderzoeken, onder meer door het gesprek met onderzoekers aan te

gaan. Over het algemeen lijkt er weliswaar een goede mix te zijn tussen de grotere en kleinere grants; met een goede balans tussen langlopend wetenschappelijk onderzoek en kortlopende – meer praktijkgerichte – onderzoeken. Zo worden de Theme Grants gebruikt om langlopende PhD-onderzoeken te financieren, biedt de Topicality Grant op basis van de gevoerde gesprekken in principe voldoende ruimte om in te spelen op actuele onderwerpen, en biedt de Talent Grant jonge onderzoekers de kans om op een laagdrempelige wijze onderzoek uit te voeren. Daarbij is het wel van belang om eventuele stijgingen van salariskosten in de gaten te blijven houden en de hoogte van de grants toereikend te houden; zodat Netspar aantrekkelijk blijft, ook voor senior onderzoekers. Onderzoekers geven verder aan dat de Theme Grants vanwege de financiële omvang erg aantrekkelijk zijn, bijvoorbeeld om een volledig promotietraject en bijbehorende ondersteuning van te financieren, maar dat de aantrekkelijkheid van Netspar-onderzoekscalls ook nauw samenhangt met de hoge slagingskans (vergeleken met bijvoorbeeld NWO).⁹

Daarmee lijkt er geen (directe) reden om de omvang van grants te verlagen. Tegelijkertijd zijn er dus, zoals hiervoor beschreven, tijdens de gesprekken wel diverse signalen afgegeven dat het verlagen van de grants kansen biedt.

3.2.4 Additionaliteit van Netspar

Er is geen eenduidig antwoord te geven op de vraag welke (wetenschappelijke) vragen zonder Netspar niet beantwoord zouden worden. De commissie komt mede daarom tot een tweeledig antwoord op deze vraag.

De commissie concludeert enerzijds dat zonder Netspar de objectiviteit¹⁰ en wetenschappelijke onderbouwing van de discussie binnen het thema pensioen niet structureel en met de huidige kwaliteit zou (kunnen) worden gefaciliteerd. Netspar is het belangrijkste financieringsinstituut in Nederland voor onderzoek op het gebied van pensioen. Netspar slaagt erin de beste wetenschappers vanuit verschillende disciplines bij elkaar te brengen, waardoor er vanuit veel verschillende invalshoeken onderzoek wordt gedaan naar het thema pensioen. In verschillende gesprekken hoort de commissie terug dat er vanuit het buitenland met bewondering wordt gekeken naar de schaal waarop er in Nederland, door Netspar, wetenschappelijke activiteit op het thema pensioen plaatsvindt.

Netspar vervult een unieke rol door wetenschap, praktijk en beleid met elkaar te verbinden. Door de verbindende rol van Netspar in deze driehoek worden (wetenschappelijke) vragen opgepakt in onderzoek die vanuit de afzonderlijke perspectieven wellicht minder snel zouden worden opgepakt. Deze kracht kan

⁹ [nwo.nl]

¹⁰ De objectiviteit van Netspar komt uitgebreider aan bod in paragraaf 3.3.

zichtbaarder gemaakt worden. De commissie acht het bijvoorbeeld voorstelbaar dat Netspar een grote betekenis heeft voor onderzoeksfinanciering die nu buiten het evaluatiekader van Netspar valt en zo een vliegwieleffect creëert. Bijvoorbeeld omdat onderzoekers via Netspar toegang tot anonieme data van partners gekregen hebben, of omdat consortia maatschappelijke partners op hun onderzoeksaanvraag op moeten nemen. Dit laatste wordt, bijvoorbeeld door de omslag in de wetenschappelijke wereld naar Erkennen & Waarderen van maatschappelijk impact, ook voor het wetenschappelijke veld steeds belangrijker. Grotere zichtbaarheid van dergelijke meerwaarde kan partners en wetenschappers ervan overtuigen zich blijvend voor Netspar in te spannen.

Daarnaast ziet de commissie dat er binnen Netspar multidisciplinair onderzoek plaatsvindt. Netspar zelf spreekt over mooie resultaten, onder meer ten aanzien van de samenwerking tussen juristen, economen, marketeers, neurowetenschappers, sociologen en psychologen. Door het samenbrengen van verschillende disciplines en (type) partnerorganisaties op bepaalde thema's wordt meerwaarde gecreëerd. Netspar zet actief in op het stimuleren van interactie tussen verschillende disciplines en partnerorganisaties, bijvoorbeeld bij de jaarlijkse *International Pension Workshop*.

De commissie merkt anderzijds ook op dat bepaalde thema's en disciplines minder aan bod komen in het onderzoek van Netspar. Er bestaat ruimte voor Netspar om breder in te zetten op (innovatieve) thema's die raken aan het thema pensioen. Hoewel er wel degelijk onderzoek plaatsvindt dat relevant is voor deze thema's, geven meerdere gesprekspartners aan dat sommige thema's, zoals bijvoorbeeld de eerste en derde pijler onderbelicht zijn. De commissie laat het evenwel aan de directie van Netspar zelf om te bepalen welke thema's de aandacht verdienen en de wijze waarop dit wordt bepaald. De commissie benadrukt daarbij wel expliciet het belang om wendbaar te blijven, zodat ingespeeld kan worden op actuele thema's die niet altijd worden voorzien.

3.3 Maatschappelijke betekenis

De commissie komt tot het oordeel dat de maatschappelijke betekenis van Netspar goed tot uitstekend is. Het onderzoek van Netspar wordt als relevant en (praktisch) toepasbaar ervaren, en draagt bij aan de kwaliteit van het pensioendebat in Nederland. Wetenschappelijke activiteit en valorisatie zijn in balans, en de objectiviteit van Netspar is goed geborgd. Wel ziet de commissie ruimte voor verbetering in de mate waarin Netspar haar toegevoegde waarde uitdraagt naar (potentiële) partners. Met het oog een (financieel) duurzame toekomst is het van belang dat Netspar wendbaar blijft en in kan springen op de relevante thema's, en de meerwaarde ook in voldoende mate uit weet te dragen.

3.3.1 Maatschappelijke relevantie

Het onderzoek van Netspar wordt als relevant en toepasbaar ervaren, en draagt met wetenschappelijke inzichten bij aan de kwaliteit van het (maatschappelijke) pensioendebat in Nederland.

De aanwezigheid van Netspar in het (maatschappelijke) pensioendebat is groot, en gestegen ten opzichte van eerdere jaren, blijkt uit de ruim 200 publicaties in PensioenPro, aanwezigheid in de media (o.a. RTL Z, Omroep Max, NPO Radio 1 en BNR), en vermeldingen in gerenommeerde bladen (waaronder ook niet-vaktijdschriften). [2] Deze maatschappelijke relevantie wordt ook onderstreept door verschillende stakeholders, zo geeft 81% van de partners in de partnerenquête aan dat het wetenschappelijk onderzoek van Netspar relevant en toepasbaar is.

In de aanvullende gesprekken die zijn gevoerd wordt het positieve beeld ten aanzien van de maatschappelijke relevantie van Netspar grotendeels bevestigd. Daarbij wordt verder expliciet de beleidsrelevantie benadrukt, die groot is. Het onderzoek van Netspar wordt regelmatig gebruikt ter onderbouwing van het pensioenbeleid.¹¹ Tegelijkertijd komen in de gesprekken ook enkele aandachtspunten naar boven. Zo geven meerdere gesprekspartners aan dat sommige thema's, zoals bijvoorbeeld de eerste en derde pijler, maar ook thema's meer aan de rand van het pensioendomein, onderbelicht zijn (Netspar heeft wel al langer de verbreding gemaakt van financieel-economisch onderzoek naar ook gedragsonderzoek en communicatie, maar andere domeinen lijken nog ondervertegenwoordigd). Vanwege de brede aandacht voor de (totstandkoming en implementatie van de) Wet toekomst pensioenen (Wtp) de afgelopen jaren zijn deze geluiden voor de commissie wel te plaatsen. De commissie acht het al met al van belang dat de nieuwe kennisagenda Netspar voldoende richting geeft (ook onderwerpen

¹¹ Bijvoorbeeld bij de uniforme scenariosets (zie [[netspar.nl](https://www.netspar.nl)])

aan de randen van het pensioendomein) als ruimte biedt om – afhankelijk van actuele vraagstukken in de maatschappij – wendbaar te zijn.

De commissie signaleert verder dat er ruimte is voor Netspar om haar relevantie en toegevoegde waarde (nog) beter onder de aandacht te brengen, zowel naar het brede publiek als naar haar (potentiële) partners (met daarbij aandacht voor de kosten om deze toegevoegde waarde te communiceren). Naar het brede publiek is de betrokkenheid van Netspar namelijk niet altijd even goed zichtbaar en onder partners hoort de commissie dat het niet altijd zichtbaar is hoe de toegevoegde waarde van Netspar zich verhoudt tot de inleg door partners. De meerwaarde van Netspar gaat daarbij verder dan enkel de directe output; de netwerkfunctie van Netspar speelt hierin ook een grote rol. Deze draagt (indirect) bij aan betere output en meerwaarde voor partners. Daarnaast spelen er mogelijk 'tweede orde effecten', wanneer onderzoeksvoorstellen die er zonder Netspar niet zouden zijn geweest op een andere plek worden gehonoreerd. Netspar kan zich bewuster zijn van deze tweede orde effecten, en hier mogelijk actie- ver op inzetten, door te fungeren als tussenstation en facilitator richting andere onderzoekscalls (van bijvoorbeeld Instituut Gak of NWO).

3.3.2 Waarborgen maatschappelijke relevantie

De commissie is van mening dat de maatschappelijke relevantie van Netspar goed is geborgd in de processen van Netspar. Deze borging vindt plaats op de volgende wijzen: [2]

- De kennisagenda wordt samen met de partners en met input van andere stakeholders opgesteld.
- Tijdens het jaarlijkse Match Making Event bespreken onderzoekers en pensioenspecialisten de relevantie van meerjarige onderzoeksvoorstellen en de mogelijkheden voor samenwerking en gebruik van data.
- De PRC adviseert over de prioritering van de toe te kennen meerjarige en kortlopende projecten.
- Onderzoekers verplichten zich om voorlopige resultaten van onderzoek tijdens een zogeheten After-lunch webinar te presenteren aan collega-onderzoekers en sectorpartners.
- Onderzoekers schrijven per project sectorgerichte papers, die door de EB worden beoordeeld op wetenschappelijke kwaliteit en relevantie voor de sector.
- Door een intensief relatiebeheer (o.a. jaarlijkse partnerbezoeken) heeft de Netspar-directie een goed beeld van de voor de praktijk relevante thema's. Op basis daarvan kunnen gerichte voorstellen voor beleidsgericht onderzoek, publicaties en evenementen worden gedaan.

Bij bovenstaande merkt de commissie op dat Netspar haar partners ervan bewust moet (blijven) maken dat zij niet alleen vanuit hun eigen belang en beleavingswereld moeten

kijken, maar ook oog moeten blijven houden voor het gemeenschappelijk belang van Netspar. In paragraaf 3.6.1 wordt hier verder op ingegaan.

3.3.3 Objectiviteit Netspar

De objectiviteit van Netspar wordt gezien als essentieel onderdeel voor het functioneren van Netspar. Waar de onafhankelijkheid en objectiviteit in het (verre) verleden mogelijk onder druk kon staan, al dan niet door beeldvorming buiten de invloedssfeer van Netspar (o.a. de maatschappelijke discussie over de Wtp), concludeert de commissie opnieuw dat Netspar erin slaagt de objectiviteit te bewaken. Alle gesprekspartners onderschrijven deze objectiviteit ook. Hoewel partners invloed hebben in het programmeringsproces van Netspar sturen zij nadrukkelijk enkel op thema's (en prioritering bij selectie), en niet op de uitkomsten van onderzoekers. De gesproken onderzoekers geven daarnaast aan geen druk vanuit de partners te ervaren en voldoende ruimte te krijgen om goed en objectief onderzoek te doen, dat enerzijds aansluit bij de behoeften vanuit de praktijk en anderzijds voldoende ruimte laat voor fundamenteel onderzoek. De objectiviteit van Netspar wordt al met al goed geborgd, gegeven hoe het instituut is ingericht (o.m. het bestaan van een SC). De commissie acht het echter van belang dat Netspar aandacht blijft houden voor haar objectiviteit, gezien Netspar haar autoriteit mede ontleent aan de objectieve positie.

3.4 Internationale betekenis

De internationale betekenis van Netspar beoordeelt de commissie als goed. Netspar heeft een uitstekende internationale reputatie, kent veel (hoog aangeschreven) internationale fellows en de onderzoeken worden gepubliceerd in internationaal toonaangevende tijdschriften. In het onderzoek van Netspar is daarnaast voldoende aandacht voor de internationale component. De commissie raadt aan om, waar opportuun, de komende jaren voldoende aandacht te besteden aan ontwikkelingen in andere landen en de EU en mogelijke impact op of lessen voor het Nederlandse pensioenstelsel te monitoren.

3.4.1 Internationale betekenis

Netspar heeft internationaal een goede reputatie. In het buitenland wordt Netspar als voorbeeld gezien waar het gaat om het verbinden van wetenschap en praktijk op het thema pensioen. Dit blijkt onder meer uit de betrokkenheid van Netspar bij de oprichting van centra in Italië (CINTIA) en Denemarken (PerCent). De jaarlijkse *International Pension Workshop* geldt als prominent wetenschappelijke conferentie, waarvoor veel belangstelling is (het jaarlijks deelnemersaantal ligt boven de 125). [2]

In haar onderzoek besteedt Netspar aandacht aan het internationale aspect. Bij meerjarige Theme Grants dient minimaal €25.000 van het projectbudget te worden toegewezen aan internationalisering, bijvoorbeeld door onderzoekers werkzaam in het buitenland bij een project te betrekken, om zo internationale samenwerking te bevorderen. Daarnaast is in 2017 de International Comparative Research Grant geïntroduceerd, waarmee vergelijkend landenonderzoek wordt gefinancierd. Veel publicaties van Netspar worden daarnaast in internationaal toonaangevende tijdschriften gepubliceerd (zie paragraaf 3.2.2). Netspar kent een groot aantal internationale research fellows en de SC bestaat uit gerenommeerde internationale onderzoekers met expertise in onderzoeksgebieden waarin Netspar opereert.

In de gesprekken is veelvuldig aandacht besteed aan de mate waarin er (meer) focus zou moeten zijn op internationaal of Europees pensioenbeleid. In specifieke gevallen kan internationaal of Europees onderzoek interessant zijn, maar de algemene consensus in de gesprekken was tegelijkertijd ook dat breder vergelijkend onderzoek al wordt uitgevoerd door onder meer de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). De commissie herkent dit, maar raadt tegelijkertijd wel aan om, gezien de ontwikkelingen in Europa en toenemende relevantie van Europees (pensioen)beleid, de komende jaren voldoende aandacht te (blijven) besteden aan de ontwikkelingen in Europa en mogelijke impact op het Nederlandse pensioenstelsel te monitoren en in voorkomende (relevante) gevallen te onderzoeken. Dat de focus van Netspar voor het grootste gedeelte nationaal zal blijven, valt gegeven de missie, visie en strategie, alsmede het bestaansrecht van Netspar, te beargumenteren.

3.5 Mate van kennisdeling

De mate van kennisdeling beoordeelt de commissie als goed. Netspar organiseert veel evenementen voor de partners en heeft de laatste jaren stappen gezet in kennisdisseminatie via verschillende kanalen. De commissie oordeelt dat Netspar er via de kennisdelingsinstrumenten in slaagt haar partners te bereiken. Tegelijkertijd landt de kennisdeling (bijvoorbeeld board briefs) niet altijd voldoende bij de verschillende (beoogde) stakeholders (zoals bestuurders). Vooral bij het bereiken van niet-partners is nog ruimte voor verbetering (waarbij wel goed moet worden gekeken naar de kosten en baten van kennisdelingsactiviteiten gezien de beperkte financiële middelen). De commissie is van mening dat meer maatwerk en afstemming met de verschillende (gewenste) stakeholders op het gebied van kennisdeling en communicatie de impact ervan zou kunnen bevorderen.

3.5.1 Instrumenten voor kennisdeling

De commissie oordeelt dat Netspar er via de kennisdelingsinstrumenten in slaagt haar partners te bereiken. De kennisdeling van Netspar vindt plaats via bijeenkomsten (fysiek en digitaal), publicaties (wetenschappelijk en sectorgericht), onderwijs, co-creatie en presentaties bij partners. Daarnaast worden de publicaties op toegankelijke wijze gedeeld via o.a. one-pagers, podcasts en LinkedIn. In de gevoerde gesprekken met stakeholders wordt aangegeven dat de verschillende instrumenten kennisdeling bevorderen. Daarnaast blijkt dit ook uit de partnerenquête, waarin meer dan 90% van de respondenten de kwaliteit en de kwantiteit van sectorgerichte papers en evenementen (fysiek en digitaal) beoordeelt als goed of uitstekend. De commissie is daarnaast positief over de mate waarin Netspar op continue basis reflecteert op de inzet van het instrumentarium.

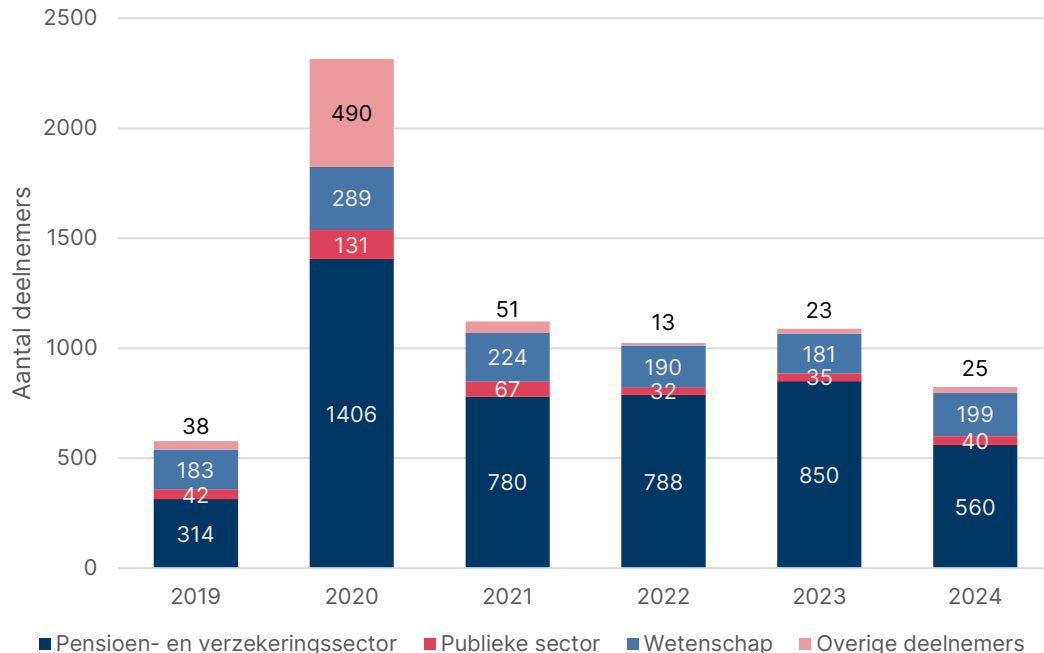
Bijeenkomsten

Het aantal bijeenkomsten dat Netspar jaarlijks organiseert is toegenomen in deze evaluatieperiode (zie Tabel 2). Deze stijging komt grotendeels doordat het aantal After-lunch webinars meer dan verdubbeld is. After-lunch webinars zijn online bijeenkomsten waar papers in een vroeg stadium worden besproken, zodat professionals en academici hun praktische en theoretische inzichten kunnen delen. De sectorevenementen hebben daarentegen hoofdzakelijk tot doel om aanwezigen een overzicht te geven. De meest prominente sectorevenementen zijn de congressen die Netspar jaarlijks organiseert. De bestuursdinners worden georganiseerd met leden van bestuursraden van partners, waar aan de hand van stellingen wordt gepraat over pensioenvraagstukken.

Tabel 2. Aantal bijeenkomsten. [2]

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Werkgroepen/After-lunch webinars	10	23	35	24	24	21
Sectorevenementen	10	16	11	11	10	10
Projectgroepen	2	2	2	3	1	1
Kennisseminars	14	11	21	19	14	15
Bestuursdiners	2	2	1	2	2	1
Totaal	38	54	70	59	51	48

Figuur 7 geeft een overzicht van het aantal deelnemers aan bijeenkomsten, uitgesplitst naar de verschillende doelgroepen. Jaarlijks nemen er zo'n 1000 mensen deel aan de evenementen van Netspar. Een ruime meerderheid van de deelnemers van Netspar komt uit de pensioen- en verzekeringssector. Het aantal deelnemers is aanzienlijk gestegen sinds Netspar meer digitale bijeenkomsten organiseert, met een absoluut hoogtepunt in 2020, toen vrijwel alle bijeenkomsten digitaal werden georganiseerd. De afname in het aantal deelnemers in 2024 is te wijten aan het verschuiven van het jubileumcongres naar 2025. Hier waren ongeveer 200 bezoekers. [2]



Figuur 7. Deelnemers aan bijeenkomsten naar doelgroep. [2]

Het aantal evenementen dat Netspar organiseert wordt door partners in de enquête en gesprekken eerder als "te veel" dan "te weinig" ervaren. Partners geven daarnaast aan dat kwaliteit vooral boven kwantiteit moet blijven gaan. De invoering van digitale

bijeenkomsten wordt gewaardeerd, omdat de mogelijkheid tot digitale deelname (in vergelijking met fysieke bijeenkomsten) drempelverlagend werkt. Meerdere gesprekspartners geven tegelijkertijd wel aan dat fysieke aanwezigheid ook meerwaarde biedt, waardoor het een overweging kan zijn om ook in hybride vormen te gaan werken. Het feit dat het aantal deelnemers bij sommige After-lunch webinars laag is, is volgens een deel van de gesprekspartners overigens niet noodzakelijk een probleem. Juist wanneer de opkomst laag is neemt de kwaliteit van de discussie vaak toe.

Publicaties en disseminatie

Het aantal publicaties van Netspar is groot, waardoor het voor partners lastig blijkt om een duidelijk beeld te krijgen van de publicaties van Netspar. Meer maatwerk in de communicatie – waar Netspar ook aan werkt – is daarom gewenst. De publicaties van Netspar bestaan uit wetenschappelijke publicaties (besproken in paragraaf 3.2) en sectorgerichte publicaties (zie Tabel 3). De sectorgerichte publicaties zijn onder te verdelen in industry papers, board briefs en occasional papers. Deze publiceert Netspar allemaal op haar website. Industry papers worden altijd begeleid door een one-pager, waarmee op een toegankelijke manier een beknopt overzicht van de bevindingen van de paper worden gedeeld. Daarnaast maakt Netspar sinds 2020 ook podcasts, verspreidt ze een nieuwsbrief en fellow email en deelt Netspar actief bijdragen via LinkedIn.

Tabel 3. Aantal sectorgerichte publicaties. [2]

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Industry papers	54	64	66	42	37	31
Board briefs	-	-	-	4	3	4
Occasional papers	8	4	8	10	5	2

Ten aanzien van de Board Briefs zijn de ervaringen wisselend. De Board Briefs worden sinds 2022 gepubliceerd, met het doel om pensioenfondsbestuurders, experts en bestuursadviseurs te helpen bij het nemen van beslissingen rondom de invoering van het nieuwe pensioenstelsel. [2] Een deel van de gesproken stakeholders geeft aan behoefte te hebben aan meer Board Briefs, en doet de suggestie om elke Theme Grant standaard af te sluiten met een board brief, zodat resultaten breder worden gedeeld. Andere stakeholders geven juist aan dat de Board Briefs bestuurders onvoldoende bereiken, en trekken in twijfel of papers het beste instrument zijn om bestuurders te bereiken. De commissie adviseert de directie om het hiervoor beschreven punt expliciet mee te nemen in haar verkenning om meer maatwerk in communicatie mogelijk te maken.

Onderwijs

Het onderwijs van Netspar, bestaande uit MSc-onderwijs en executive onderwijs, wordt zeer gewaardeerd.

Het MSc-onderwijs van Netspar, het keuzevak Economics and Finance of Pensions als onderdeel van de Mastertrack Financial Economics, wordt jaarlijks door meer dan 60 studenten gevolgd, en wordt positief geëvalueerd door deelnemende studenten. De responsgraad bij deze evaluaties is echter laag, waardoor er geen conclusies aan kunnen worden verbonden. Daarnaast kan de commissie niet beoordelen of Netspar er via dit vak in slaagt om daadwerkelijk de interesse van studenten te wekken voor het vakgebied. Bij partners is er weinig tot geen bekendheid met het MSc-onderwijs.

Het executive onderwijs van Netspar wordt zeer goed beoordeeld en biedt een grote meerwaarde voor partners. Het executive onderwijs bestaat uit een programma in samenwerking met Tias Business School, genaamd *Netspar Pensioen Innovatie Programma*. De evaluatiecijfers zijn met een tevredenheidscijfer van meer dan 4,00 op een schaal van 1-5 voor de jaren 2019-2024 zeer positief. [2] Partners geven daarnaast aan graag medewerkers naar dit programma te sturen, en enkele partners geven aan tegen betaling graag extra medewerkers naar het programma te (willen) sturen. Onder de niet-partners is er weinig bekendheid met het executive onderwijs, maar bestaat er wel interesse om ook tegen betaling deel te nemen. In de gesprekken wordt de suggestie genoemd om op basis van het programma verdere meerwaarde te creëren, bijvoorbeeld door terugkomdagen te organiseren. Hierdoor kan het programma (nog) beter bijdragen aan de netwerkontwikkeling.

3.5.2 Balans tussen academische en valorisatieactiviteiten

In de zelfrapportage wordt niet benoemd hoe er invulling is gegeven aan de aanbeveling om de balans te bewaken tussen academische en valorisatieactiviteiten. Tijdens de site visit is gebleken dat Netspar hier een goede balans in weet te vinden door kritisch te kijken naar de kosten en baten van activiteiten. Er is een goede balans tussen wetenschap en valorisatie, gegeven de beschikbare (financiële en personele) middelen en tijd. Netspar maakt de valorisatie makkelijker en tegelijkertijd ook breed toegankelijk, bijvoorbeeld doordat onderzoeksresultaten mondeling worden gepresenteerd en de industry papers op de website verschijnen. Deze zijn vaak verplicht onderdeel van de te ontvangen subsidie voor wetenschappelijk onderzoek. Er is voor onderzoekers overigens nog wel eens een spanningsveld tussen de academische output en het opleveren van industry papers. In de gesprekken tijdens de site visit is verder aangegeven dat het waardevol zou zijn als Netspar meer overlegt met koepelorganisaties als KPS en VITP om kennis uit te wisselen en netwerkontwikkeling te versterken.

Een aantal voorbeelden van valorisatieactiviteiten die zijn voortgekomen uit Netspar-onderzoek zijn:

- De Achmea beleggingsbalans (op basis van Netspar-onderzoek over het meten van de risicobereidheid van mensen).
- Een uniforme methode voor de omrekening van de huidige opgebouwde pensioenrechten naar persoonlijke pensioenvermogens.
- Het vormen van de basis voor de collectieve uitkeringsfase, door papers over inkomensaanpassingen en toedeling van rendementen.
- De pensioenvergelijkingstool, waarmee deelnemers hun eigen pensioensituatie kunnen vergelijken met referentiegroepen op basis van een dataset van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

3.6 Mate van netwerkontwikkeling en -onderhoud

De mate van netwerkontwikkeling en -onderhoud beoordeelt de commissie als uitstekend.

Netspar fungeert als bruggenbouwer en zorgt voor een plek van ontmoeting voor mensen in de pensioensector (in een open setting) en de wetenschap. Uit de partner-enquête volgt dat 84% van de partners positief is over het relatiemanagement van Netspar.¹² Gesprekken van de evaluatiecommissie bevestigen dit. Netspar onderhoudt haar netwerk op professionele wijze, maar zou partners mogelijk nog meer kunnen activeren. Dit kan leiden tot betere participatie in events en onderzoek en een verhoogde commitment van en tussen partners in relatie tot Netspar. Verder ligt er ruimte om nog beter naar (potentiële) partners uit te dragen welke meerwaarde Netspar hen biedt, zowel met het oog op behoud van partners als met het oog op het aantrekken van nieuwe partners.

De basis van Netspar is samenwerking tussen publieke en private partners, waarbij pensioenuitvoerders, verzekeraars, vermogensbeheerders en adviesbureaus, overheidsinstellingen en kennisinstituten samen het netwerk vormen. Het netwerk bestaat uit partners – (medewerkers van) instellingen die financieel bijdragen en actief betrokken zijn bij de programmering en kennisontwikkeling – en individuele leden uit de academische wereld, de zogenoemde fellows. [2]

3.6.1 Partnernetwerk

Het partnernetwerk van Netspar bestaat uit sectorpartners (14: pensioenfondsen, -uitvoerders en verzekeraars), overheids- en sociale partners (12: ministeries, SVB, toezichthouders, sociale partners), Nederlandse universiteiten (9) en deelnemers (5: 2 kleine pensioenfondsen, 3 adviesbureaus en vermogensbeheerders). Partners dragen

¹² Daarnaast antwoord 14% 'neutraal' bij de stelling: "het relatiemanagement vanuit Netspar is goed".

financieel en inhoudelijk bij aan Netspar. [2] De financiële bijdrage van de ministeries en uit partnercontracten vormen de belangrijkste inkomstenbasis voor Netspar.

Netspar onderhoudt haar netwerk goed, maar zou haar partners nog meer kunnen activeren om de meerwaarde van het netwerk te vergroten. Uit de partnerenquête volgt dat 84% van de partners positief is over het relatiemanagement van Netspar.¹³ De communicatie vanuit Netspar wordt door 92% van de respondenten als 'adequaat en voldoende' ervaren. Partners zijn zich tegelijkertijd niet altijd bewust van de gevolgen van individuele keuzes voor het geheel. Zo is de aanwezigheid bij evenementen vaak een individuele keuze, terwijl alle partners baat hebben bij een hoge aanwezigheid. Netspar kan zich inzetten om partners hier meer bewust van te maken, en actiever aan te sporen op aanwezigheid van belangrijke stakeholders bij bepaalde evenementen.

Naast het onderhouden van haar netwerk, zet Netspar zich ook actief in om nieuwe partners aan het netwerk te verbinden. De ruimte voor het aantrekken van nieuwe partners lijkt echter beperkt (de commissie constateert dat de directie van Netspar hier al actief mee bezig is). De commissie is van mening dat Netspar kansen moet blijven monitoren, maar de primaire focus moet – gegeven de inzet de afgelopen jaren op het zoeken naar nieuwe partners – de komende tijd in eerste instantie liggen op het behouden van de huidige partners.

3.6.2 Research fellows

Het netwerk van Netspar telde in 2024 381 fellows, die ervoor zorgen dat het onderzoek volgens academische methodieken wordt uitgevoerd en die zorgen voor een objectieve weergave van de onderzoeksresultaten. [3, 5] Het betreft een groot aantal internationale research fellows. Wetenschappers geven aan dat het netwerk van Netspar hen steun biedt, zowel binnen de academische wereld, als in verbinding met de sector.

Netspar wordt door onderzoekers daarbij gezien als een toegankelijke en prettige organisatie, en is voor nieuwe onderzoekers de afgelopen jaren toegankelijker geworden. Onder meer de informele contacten worden als waardevol ervaren, en vanuit Netspar wordt er actief meegedacht over mogelijk onderzoek dat opgezet kan worden.

Desondanks ervaren nieuwe onderzoekers soms (nog) drempels om toe te treden tot het netwerk van Netspar. Dit heeft enerzijds te maken met het feit dat sommige onderzoekers meer moeite hebben om de koppeling te maken met de praktijk, naast de wetenschap. Anderzijds bestaat het beeld dat het lastiger is voor onderzoekers om toe te treden tot het netwerk als zij nog geen contacten hebben in het netwerk. Hierbij speelt mee dat de topicality grants niet breed worden uitgezet en praktijkgericht zijn,

¹³ Daarnaast antwoord 14% 'neutraal' bij de stelling: "het relatiemanagement vanuit Netspar is goed".

terwijl jonge onderzoekers soms een meer academische blik (moeten) hebben, omdat publicaties in toptijdschriften nog altijd gezien worden als toegang tot een wetenschappelijke carrière. De inzet van het universiteitsbrede programma *Erkennen en Waarderen* beoogt deze focus op toppublicaties te verzachten, en de meerwaarde van maatschappelijke impact te erkennen.

De commissie heeftesignaleerd dat Netspar actief werkt aan het verlagen van de drempels voor (jonge) wetenschappers; onder meer het *Match Making Event* draagt hier positief aan bij. Daarnaast wordt via de PRC en de Theme Grants de verbinding gelegd tussen de onderzoekers en de praktijk.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van de evaluatieresultaten constateert de commissie dat Netspar op het thema pensioen een unieke positie heeft binnen zowel de wetenschap als in de pensioensector. Netspar vormt een brug tussen wetenschap en praktijk, en voedt het pensioendebat door wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek van hoge kwaliteit. Andere Europese landen en andere sectoren blijken hiervan onder de indruk.

De wetenschappelijke basis vormt het fundament van Netspar, en bevordert dat het pensioendebat wordt gevoed met wetenschappelijk onderbouwde inzichten. De commissie is van mening dat de wetenschappelijke betekenis van Netspar uitstekend is, maar dat deze onder druk kan komen te staan wanneer de kwaliteit en kwantiteit van de wetenschappelijke output afneemt. Omdat de inkomsten en de financiële positie van Netspar onder druk staan (en dit mogelijk verder toeneemt), bestaat het risico dat de wetenschappelijke output, netwerkontwikkeling en valorisatie door Netspar afneemt. Hierdoor zou het voortbestaan van Netspar in de (verdere) toekomst onder druk kunnen komen te staan. De commissie is daarom van mening dat Netspar zich ook de komende periode moet (blijven) inzetten om verzekerd te zijn van voldoende inkomen om haar werkzaamheden uit te kunnen (blijven) voeren. Onder meer door in te blijven zetten op het binden van huidige partners (om daarmee het commitment te verhogen) en een brede(re) inkomensbasis, maar tevens door het versterken van de externe communicatie over de meerwaarde van Netspar, waarvan de commissie vaststelt dat deze omvangrijk is.

Door de netwerkfunctie die Netspar daarnaast vervult, ontstaat een samenwerkingsverband dat meer waarde biedt dan de losse bijdragen van en voor afzonderlijke partners. De kracht van het gezamenlijke netwerk dat Netspar heeft opgebouwd zorgt ervoor dat het genereren en onderling delen van kennis, ervaring en middelen elkaar versterken, waardoor het geheel effectiever en innovatiever is dan bij het ontbreken van Netspar. Er is sprake van een zogeheten 'vliegwieleffect', bijvoorbeeld daar waar een sterk netwerk met de praktijk een criterium is in wetenschappelijke onderzoeksaanvragen. Het is daarom belangrijk dat Netspar actief haar (potentiële) partners bewust maakt van deze meerwaarde, zodat zij optimaal kunnen (blijven) profiteren van de mogelijkheden die het netwerk biedt en gezamenlijk kunnen werken aan duurzame oplossingen binnen het vakgebied.

Concluderend komt de commissie voor wat betreft de inhoudelijke eindevaluatie van de periode 2019-2025 tot het volgende oordeel:

- **Wetenschappelijke betekenis: uitstekend.** Alle stakeholders die zijn gesproken onderschrijven de wetenschappelijke kwaliteit én het belang van het

Netspar-onderzoek. De wetenschappelijke basis vormt het fundament van Netspar en zorgt voor autoriteit. Zonder Netspar zou de objectiviteit en wetenschappelijke onderbouwing van de discussie binnen het thema pensioen in Nederland niet structureel en niet met dezelfde kwaliteit (en kwantiteit) van bevindingen en inzichten worden gefaciliteerd. Verder slaagt Netspar erin wetenschappers bij elkaar te brengen, wat tevens ten goede komt aan de wetenschappelijke kwaliteit en daarmee ook aan de (maatschappelijke) betekenis van Netspar. De commissie signaleert wel dat de wetenschappelijke betekenis van Netspar onder druk kan komen te staan wanneer de financiële druk op Netspar verder doorzet.

- **Maatschappelijke betekenis: goed tot uitstekend.** Het onderzoek van Netspar wordt als relevant en (praktisch) toepasbaar ervaren, en draagt bij aan de kwaliteit van het pensioendebat in Nederland. Wetenschappelijke activiteit en valorisatie zijn in balans, en de objectiviteit van Netspar is goed geborgd. Wel ziet de commissie ruimte voor verbetering in de mate waarin Netspar haar toegevoegde waarde uitdraagt naar (potentiële) partners. Met het oog een (financieel) duurzame toekomst is het van belang dat Netspar wendbaar blijft en in kan springen op de relevante thema's, en de meerwaarde ook in voldoende mate uit weet te dragen.
- **Internationale betekenis: goed.** Netspar heeft een uitstekende internationale reputatie, kent veel (hoog aangeschreven) internationale fellows en de onderzoeken worden gepubliceerd in internationaal toonaangevende tijdschriften. In het onderzoek van Netspar is daarnaast voldoende aandacht voor de internationale component. De commissie raadt aan om, waar opportuun, de komende jaren voldoende aandacht te besteden aan ontwikkelingen in andere landen en de EU en mogelijke impact op of lessen voor het Nederlandse pensioenstelsel te monitoren.
- **Kennisdeling: goed.** Netspar organiseert veel evenementen voor de partners en heeft de laatste jaren stappen gezet in kennisdisseminatie via verschillende kanalen. De commissie oordeelt dat Netspar er via de kennisdelingsinstrumenten in slaagt haar partners te bereiken. Tegelijkertijd landt de kennisdeling (bijvoorbeeld board briefs) niet altijd voldoende bij de verschillende (beoogde) stakeholders (zoals bestuurders). Vooral bij het bereiken van niet-partners is nog ruimte voor verbetering (waarbij wel goed moet worden gekeken naar de kosten en baten van kennisdelingsactiviteiten gezien de beperkte financiële middelen). De commissie is van mening dat meer maatwerk en afstemming met de verschillende (gewenste) stakeholders op het gebied van kennisdeling en communicatie de impact ervan zou kunnen bevorderen.
- **Netwerkontwikkeling: uitstekend.** Netspar fungeert als bruggenbouwer en zorgt voor een plek van ontmoeting voor mensen in de pensioensector (in een open setting) en de wetenschap. Uit de partnerenquête volgt dat 84% van de partners positief is over het relatiemanagement van Netspar. Gesprekken van de evaluatiecommissie bevestigen dit. Netspar onderhoudt haar netwerk op

professionele wijze, maar zou partners mogelijk nog meer kunnen activeren. Dit kan leiden tot betere participatie in events en onderzoek en een verhoogde commitment van en tussen partners in relatie tot Netspar. Verder ligt er ruimte om nog beter naar (potentiële) partners uit te dragen welke meerwaarde Netspar hen biedt, zowel met het oog op behoud van partners als met het oog op het aantrekken van nieuwe partners.

4.2 Aanbevelingen

Gezien de (grote) waardering vanuit de diverse stakeholders van Netspar voor de bijdrage die Netspar wetenschappelijk en maatschappelijk levert adviseert de commissie om alle inspanningen te leveren die nodig zijn om dat te realiseren en voort te zetten. De commissie constateert ook dat de financieringsbasis van Netspar richting de toekomst onder druk staat en verder kan komen te staan. Een stabiele financieringsbasis is noodzakelijk om de wetenschappelijke, maatschappelijke en internationale betekenis te blijven waarborgen. Om in te blijven zetten op een stabiele financieringsbasis beveelt de commissie de directie aan om:

1. **In te blijven zetten op het verbinden van huidige partners, en daarmee het commitment van die partners te verhogen.** Het behoud van partners is van groot belang om de huidige financiële basis, de kracht van het netwerk en kennisdeling tussen de praktijk en wetenschap te behouden.
2. **De externe communicatie over de meerwaarde van Netspar – waarvan de commissie vaststelt dat deze omvangrijk is – te versterken.** Hierbij moet oog zijn voor de verschillende onderdelen van Netspar, van wetenschappelijke papers tot de waarde van het netwerk en kennisdeling. Sterke communicatie over de meerwaarde van Netspar kan enerzijds bijdragen aan het behoud van partners. Anderzijds draagt dit ook positief bij in het proces om nieuwe partners te verbinden.
3. **Scherpe keuzes te durven maken met betrekking tot onderzoeksthema's en financiering, maar ook met betrekking tot wie Netspar wel en niet kan bedienen, en deze uit te dragen.** Er zijn altijd mogelijkheden voor verbreding van zowel het netwerk als de thema's waar Netspar zich op richt. In financieel moeilijke tijden is het van belang de kosten en baten van verschillende inspanningen goed af te wegen.
4. **In te blijven zetten op het verdiepen en opzetten van relaties met onderzoeksfinanciers.** De financiering van Theme Grants door Instituut Gak is van grote toegevoegde waarde en belang voor de wetenschappelijke betekenis en het voortbestaan van Netspar.

De commissie geeft de directie daarnaast de volgende aanbevelingen en overwegingen mee:

5. **Blijf inzetten op netwerkontwikkeling en het bevorderen van het gemeenschappelijk belang, onder meer door het pro-actiever betrekken en samenbrengen van partners en het verkennen van de meerwaarde van samenwerkingen met andere (koepel)organisaties in de pensioensector.** Dit mede met het oog op het faciliteren van co-creaties tussen wetenschap en praktijk én op het ontsluiten van alle wetenschappelijke en praktijkgerichte output binnen de wetenschap en richting de praktijk.
6. **Borg en monitor de komende jaren het uitvoeren van de kennisagenda, met behoud van voldoende flexibiliteit in sturing en instrumenten, en om in te spelen op actuele en nieuwe thema's.** Het is aan te raden om voldoende flexibel te zijn, omdat mogelijk nog niet alle relevante vraagstukken bekend zijn. Tegelijkertijd is het hierbij ook van belang om scherpe keuzes te blijven maken (zie ook aanbeveling 3).
7. **Houd blijvend oog voor het wegnemen van drempels voor onderzoekers die nog niet bij Netspar betrokken zijn (onderzoekers uit andere onderzoeksgebieden en startende onderzoekers).** Verken of de betrokkenheid van onderzoekers buiten het netwerk en/of in aanverwante disciplines en nieuwe, innovatieve onderzoeksonderwerpen kan worden verbeterd.

Bijlage 1. Reactie Netspar-directie

Evaluatiecommissie**Tilburg, 18 december 2025****Betreft: Reactie van de directie op het evaluatierapport van Netspar****Kenmerk: 2025.099-9009**

Geachte leden van de commissie,

Met veel belangstelling heeft de directie van Netspar kennisgenomen van uw evaluatierapport. Wij danken u hartelijk voor het verrichte evaluatiewerk en voor de concrete aanbevelingen die u ons meegeeft.

Wij zijn bijzonder verheugd over de waardering die in het rapport wordt uitgesproken voor de wetenschappelijke en maatschappelijke bijdrage van Netspar. Uw constatering dat er “(grote) waardering [is] vanuit de diverse stakeholders van Netspar voor de bijdrage die Netspar wetenschappelijk en maatschappelijk levert” alsmede uw advies “om alle inspanningen te leveren die nodig zijn om [die bijdrage] te realiseren en voort te zetten” onderschrijft ons beeld en sterkt ons in de ingezette koers. Tegelijkertijd ervaren wij de aanbevelingen als herkenbaar en richtinggevend. Zij bieden waardevolle handvatten om Netspar in de komende periode verder te versterken. Daarvoor zijn wij u zeer erkentelijk.

In deze reactie gaan wij beknopt in op de aanbevelingen en schetsen wij hoe wij deze een plaats denken te kunnen geven in het werkprogramma 2027–2031.

Verbinden van partners en versterken van commitment

Wij onderschrijven het belang dat de commissie hecht aan het verder verdiepen van de relatie met bestaande partners. Het verbinden van partners vormt reeds een kernonderdeel van de werkwijze van Netspar. Dit komt onder meer tot uitdrukking in onze projectgroepen, kennisgroepen en thematische bijeenkomsten, evenals in bredere evenementen en Thema-onderzoeken waarin partners, onderzoekers en beleidsmakers vanuit verschillende invalshoeken samenkomen. Via deze activiteiten stimuleren wij kruisbestuiving tussen disciplines, organisaties en perspectieven en bevorderen wij het gemeenschappelijk belang binnen het netwerk.

In de afgelopen periode hebben wij daarnaast stappen gezet richting meer gerichte en herkenbare communicatie en interactie met partners. Deze ontwikkeling willen wij voortzetten. Daarbij zijn wij ons nadrukkelijk bewust van de afrielen die kennisdeling op maat met zich meebrengt. Maatwerk kan bijdragen aan overzicht en herkenbaarheid voor partners, maar brengt ook het risico met zich mee dat relevante inzichten buiten beeld blijven. Dit geldt temeer omdat relevantie langs meerdere dimensies kan worden gedefinieerd, zoals onderzoeksthema's, type uitvoerder en pijler, het niveau van besluitvorming (bestuur versus expert) en de mate van toepassingsgerichtheid.

Het expliciteren van deze afwegingen, en het zorgvuldig balanceren tussen gerichte ontsluiting van kennis en zicht op de collectieve bijdrage van Netspar, zien wij als een belangrijk aandachtspunt voor het werkprogramma 2027–2031. Daarbij blijft het uitgangspunt dat partners niet alleen worden bediend vanuit individuele behoeften, maar ook actief worden verbonden rond het bredere maatschappelijke en wetenschappelijke doel van Netspar.

Versterken van externe communicatie over de meerwaarde van Netspar

Wij waarderen het dat de commissie expliciet vaststelt dat de meerwaarde van Netspar omvangrijk is. Dit komt overeen met ons eigen beeld. Tegelijkertijd delen wij de constatering, dat deze meerwaarde nog niet altijd scherp en consistent wordt verwoord en uitgedragen naar de buitenwereld. In het werkprogramma 2027–2031 zullen wij hier nadrukkelijker op inzetten, door de maatschappelijke en wetenschappelijke opbrengsten van Netspar beter te structureren, explicieter te positioneren en gericht te communiceren naar verschillende doelgroepen binnen en buiten ons huidige netwerk.

Scherpe keuzes in thema's, financiering en doelgroep

De aanbeveling om scherpe keuzes te durven maken nemen wij ter harte. In voorbereiding op het nieuwe werkprogramma zullen wij, in afstemming met de relevante gremia en partners, strategische prioriteiten verder aanscherpen. Op basis daarvan maken wij keuzes in onderzoeksthema's, financieringsinstrumenten en in de vraag welke doelgroepen Netspar wel en niet kan bedienen. Deze keuzes zullen wij ook duidelijker uitdragen.

Wij delen bovendien de observatie van de commissie dat het van belang is dat partners bij het bepalen van onderzoeksprioriteiten oog houden voor het maatschappelijke belang van Netspar onderzoek, naast het eigen perspectief. Dit uitgangspunt blijft leidend bij de verdere invulling van de kennisagenda, binnen de randvoorwaarden van beschikbare middelen.

Relaties met onderzoeksfinanciers

Wij blijven inzetten op het verdiepen en opzetten van relaties met onderzoeksfinanciers. Daarbij onderschrijven wij de observatie van de commissie dat externe onderzoeksfinanciering, mede gezien de vaak lage slagingskansen en het tijdelijke karakter van deze middelen, niet kan worden beschouwd als een route naar structurele financiering. Daarbij komt dat dergelijke financiering primair is gericht op individuele onderzoekers en onderzoeksprojecten, en niet op de financiering van Netspar als organisatie, waardoor deze middelen het Netspar-budget niet kunnen dekken. Externe financiering biedt wel belangrijke inhoudelijke en strategische kansen, maar kent tegelijk duidelijke beperkingen. Dit vraagt om een realistische en zorgvuldige inzet, die wij expliciet blijven meenemen in onze bredere financieringsstrategie.

Netwerkontwikkeling en samenwerking

Wij onderschrijven het belang van blijvende netwerkontwikkeling en het bevorderen van het gemeenschappelijk belang. Netspar onderhoudt reeds contacten met verschillende organisaties binnen de pensioensector en verkent

waar samenwerking duidelijke meerwaarde heeft en past binnen de strategische prioriteiten. Deze lijn zetten wij voort.

Borging en flexibiliteit van de kennisagenda

In lijn met uw aanbeveling zullen wij de uitvoering van de kennisagenda op meer systematische wijze monitoren. Wij voorzien daarbij expliciet in een tussentijdse evaluatie van de kennisagenda, die ruimte biedt om bij te sturen en in te spelen op actuele en nieuwe thema's. Hiermee willen wij de balans behouden tussen focus en wendbaarheid.

Toegankelijkheid voor nieuwe onderzoekers

Wij blijven ons inzetten om drempels voor onderzoekers die nog niet bij Netspar betrokken zijn, zoveel mogelijk weg te nemen. Daarbij maken wij onderscheid tussen toetreding tot het netwerk en toegang tot financiering. Voor het eerste organiseren wij laagdrempelige activiteiten voor nieuwe onderzoekers. Voor het verkrijgen van een grant, is het vaak noodzakelijk om eerst actief deel te nemen aan het netwerk en samenwerkingen op te bouwen, zodat voorstellen goed aansluiten bij de doelstellingen van Netspar. Deze balans achten wij essentieel voor zowel toegankelijkheid als kwaliteit.

Tot slot onderschrijven wij de centrale observatie van de commissie dat een stabiele financieringsbasis cruciaal is voor de toekomstige positie van Netspar. Wij zullen ons blijven inzetten voor het behoud van bestaande partners, het aantrekken van aanvullende financieringsbronnen en het zorgvuldig beheersen van kosten. Bestendige financiering van Netspar is ook een gezamenlijke opgave, die ook van partners om blijvende commitment vraagt.

Wij danken u nogmaals voor uw waardevolle evaluatie en zien uw rapport als een belangrijke basis voor de verdere ontwikkeling van Netspar.

Met vriendelijke groet,

Prof. Dr. Lisa Brügger
Algemeen directeur Netspar

Bijlage 2. Evaluatiecommissie

Samenstelling evaluatiecommissie:

- Sonja Bekker (hoogleraar Europees Sociaal Beleid, Universiteit Utrecht);
- Lennart Janssens (beleidsmedewerker pensioenbeleid, ministerie van SZW);
- Zeger Kluit (senior associate Pensions, PwC; gastonderzoeker, Tilburg University);
- Niels Kortleve (Innovatiemanager, PGGM);
- Edith Maat (algemeen directeur Pensioenfederatie).

De evaluatiecommissie werd ondersteund door Adriaan Smeitink en Berend Holwerda, beiden werkzaam als onderzoeker/adviseur bij Dialogic.

Bijlage 3. Partnerenquête

Om input onder de partners van Netspar te verzamelen is een enquête uitgezet. In deze bijlage wordt een verantwoording van de opzet van deze enquête gegeven, en worden de resultaten gepresenteerd.

Verantwoording

Opzet vragenlijst

Bij het opstellen van de vragenlijst is ervoor gekozen om de vragenlijst zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de vragenlijst van de vorige partnerevaluatie. De inhoudelijke vragen zijn onder te verdelen in vier thema's:

1. De organisatie en werkwijze van Netspar
2. De hoofdaanbevelingen uit de partnerevaluatie 2022
3. Het uitgevoerde wetenschappelijk onderzoek
4. De kennisuitwisseling

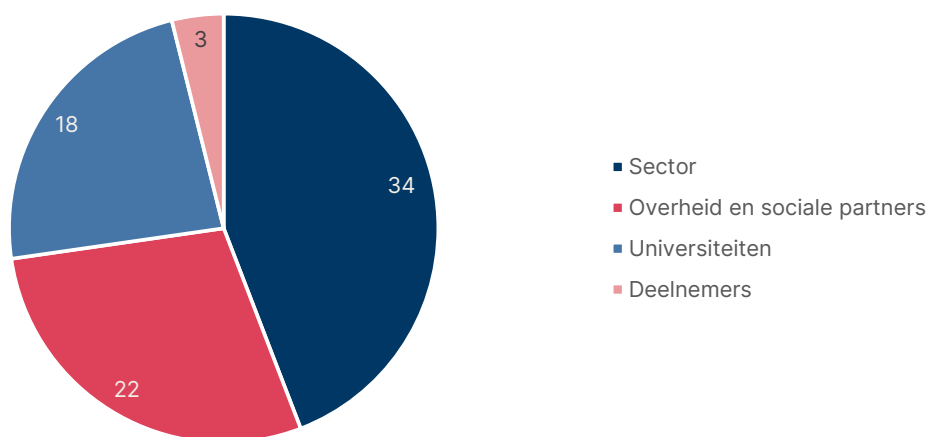
Binnen elk thema zijn enkele vragen gesteld, waarbij respondenten werd gevraagd aan te geven in hoeverre zij het eens zijn met een stelling of hoe zij een onderdeel waarderen. In alle gevallen is een vijfpuntsschaal gehanteerd. Bij elke vraag is ruimte gelaten voor een aanvullende toelichting. De toelichtingen zijn niet weergegeven in deze bijlage, maar zijn gebruikt als input bij het opstellen van het rapport.

Selectie respondenten

Deze enquête is gedeeld met alle betrokkenen in de verschillende gremia van Netspar. Daarnaast is deze gedeeld met academici die verbonden zijn aan Netspar en de aanwezigen van het jubileum jaarcongres. Aanwezigen zijn aangespoord om de enquête zelf verder te verspreiden binnen hun organisatie, waardoor de totale populatie van de doelgroep niet is gedefinieerd. Daarnaast hebben sommige organisaties de enquête éénmaal ingevuld op basis van input vanuit de gehele organisatie, er vanuit andere organisaties meerdere ingevulde enquêtes zijn ontvangen. De resultaten uit de enquête geven daarom geen representatief beeld, maar schetsen wel het beeld dat leeft onder de partners.

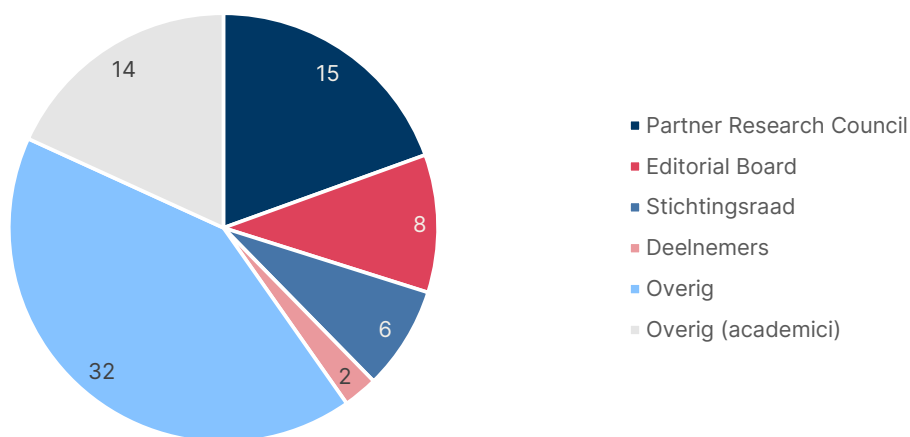
Respondenten

De enquête is 77 keer volledig ingevuld. Figuur 8 geeft een overzicht van het aantal respondenten waarbij een uitsplitsing is gemaakt naar het type organisatie waarvoor de respondent werkt. In de uitsplitsing is de uitsplitsing van partners zoals Netspar deze zelf hanteert aangehouden (sector, overheid en sociale partners, universiteiten, en deelnemers).



Figuur 8. Respondenten uitgesplitst naar type organisatie.

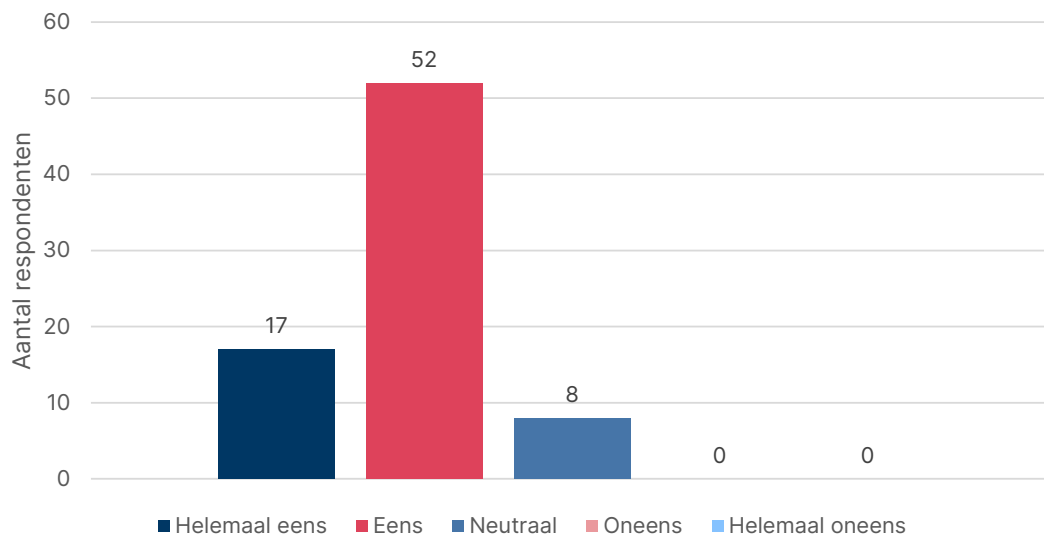
Figuur 9 geeft een overzicht van het aantal respondenten waarbij een uitsplitsing is gemaakt naar de affiliatie van de respondent. Hierin is onderscheid gemaakt tussen de verschillende gremia (Partner Research Council, Editorial Board, Stichtingsraad, Deelnemer) en de overige respondenten. Overige respondenten zijn academici verbonden aan Netspar, respondenten die aanwezig waren op het jubileum jaarcongres, of respondenten die zijn aangedragen door een van de eerdergenoemde respondenten.



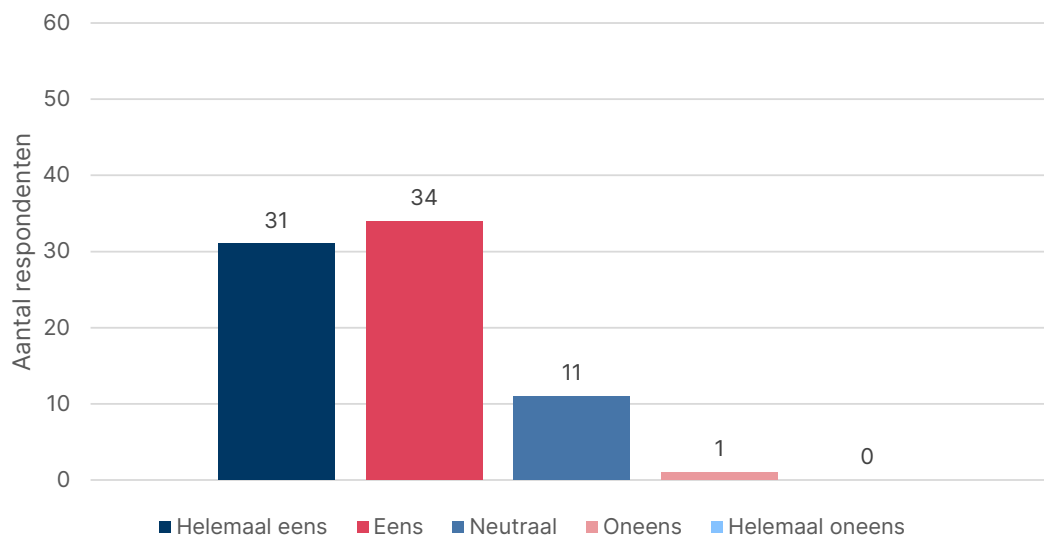
Figuur 9. Respondenten uitgesplitst naar affiliatie.

Organisatie en werkwijze

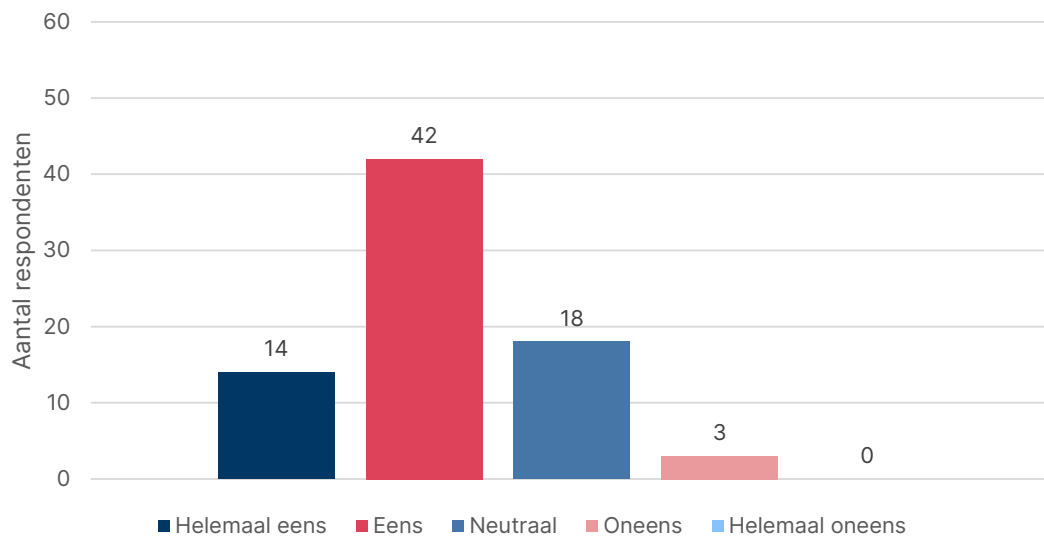
Rondom het thema organisatie en werkwijze zijn vier stellingen voorgelegd aan de respondenten, met daarbij de vraag in hoeverre zij het eens zijn met deze stellingen.



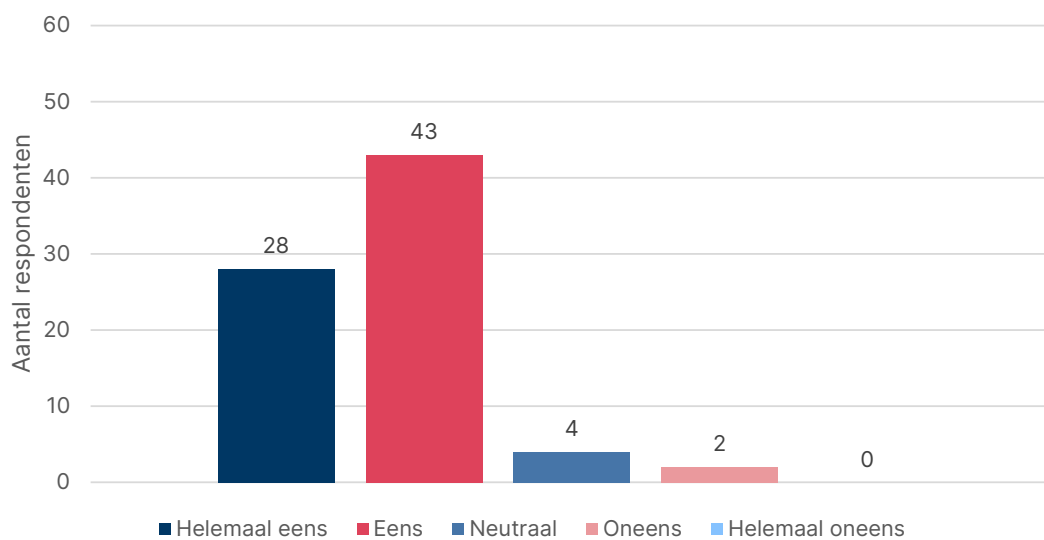
Figuur 10. De opzet en werkwijze van de Netspar-organisatie is voldoende duidelijk.



Figuur 11. Het relatiemanagement vanuit Netspar is goed.



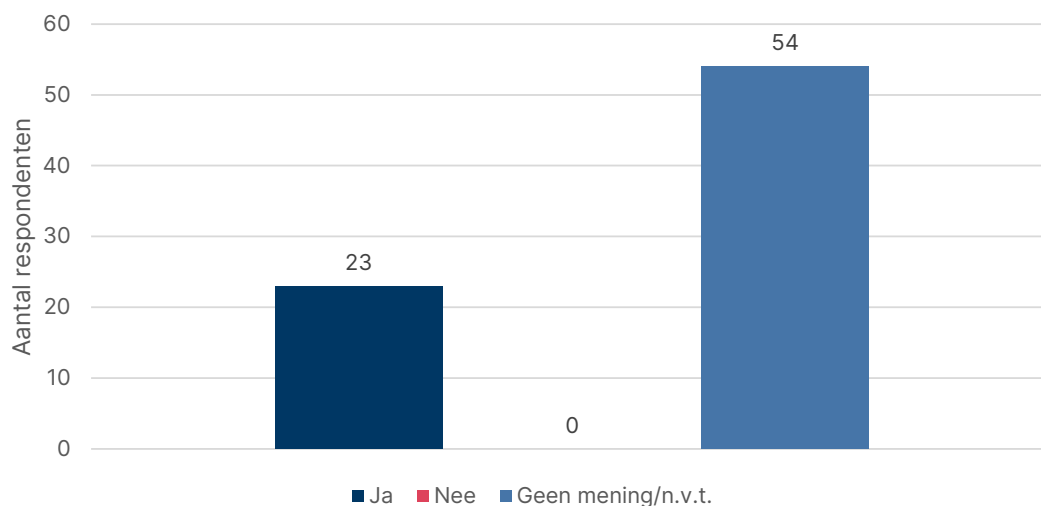
Figuur 12. *Er bestaat voldoende ruimte om invloed uit te oefenen op de opzet en werkwijze van Netspar.*



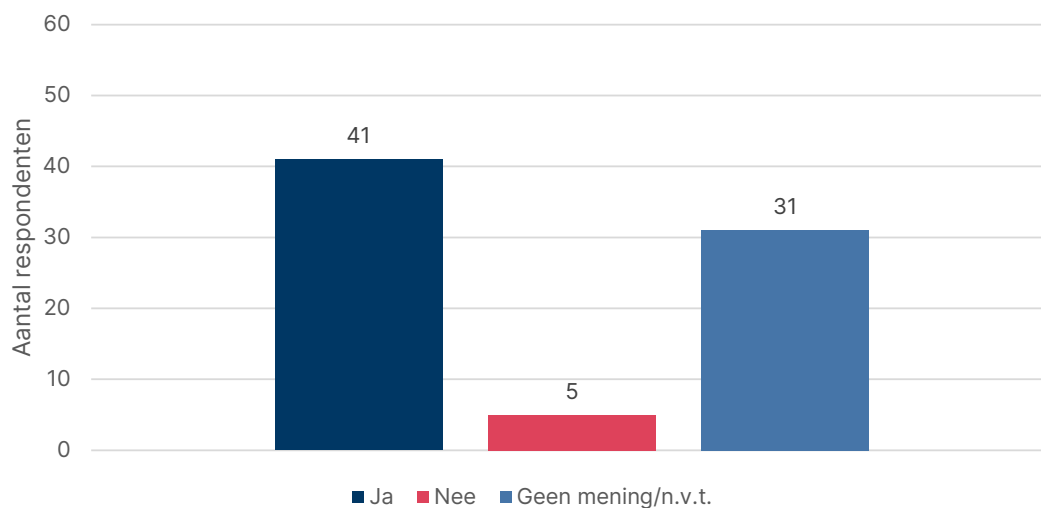
Figuur 13. *De communicatie vanuit Netspar is adequaat en voldoende.*

Aanbevelingen uit partnerevaluatie 2022

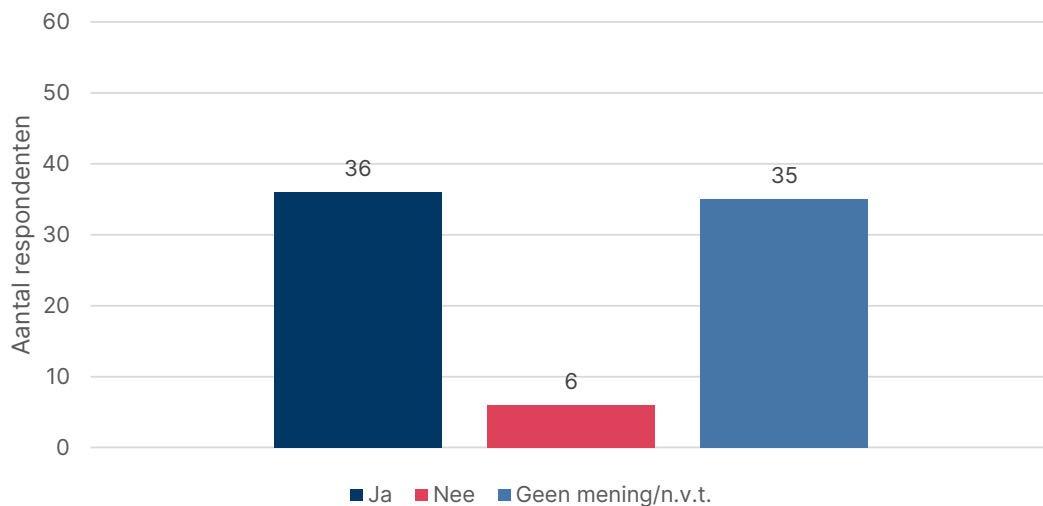
In de partnerevaluatie 2022 zijn drie hoofdaanbevelingen genoemd. Op basis van deze hoofdaanbevelingen zijn drie vragen gesteld.



Figuur 14. *Heeft de verhoging van de bedragen voor onderzoeksgrants en de verlichting van de outputcommitments geleid tot goede voorstellen en output?*



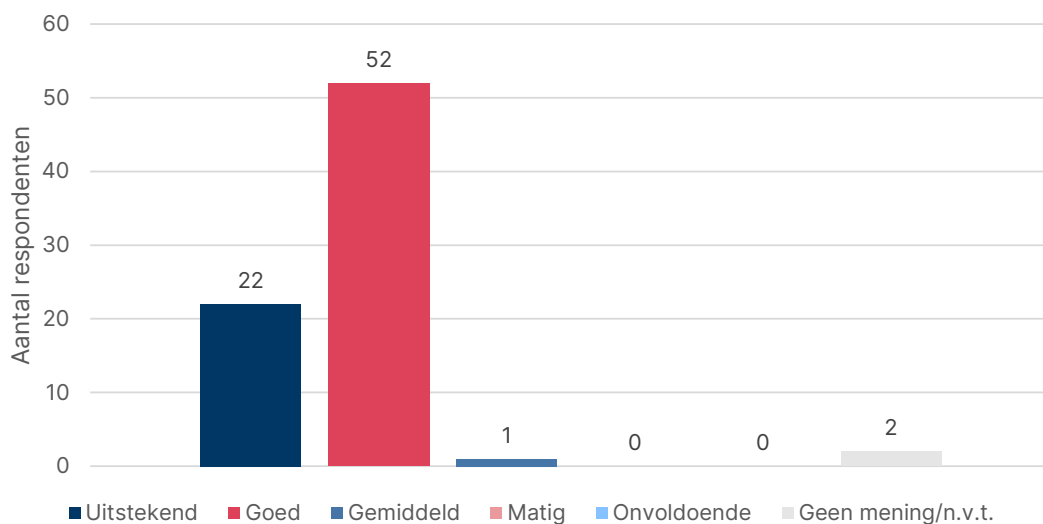
Figuur 15. *Heeft het aanscherpen van de communicatie van onderzoeksresultaten richting partners geleid tot een goede kennisdeling met de partners?*



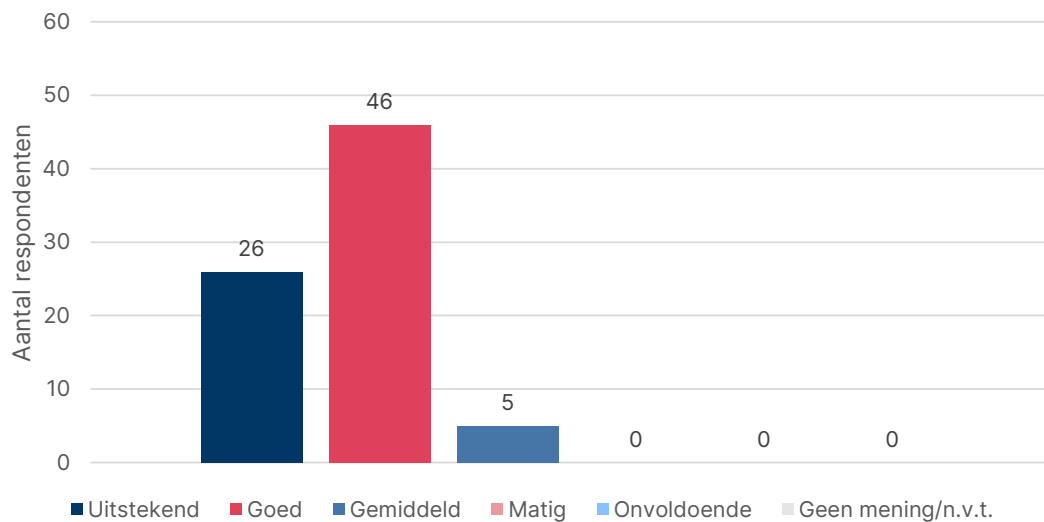
Figuur 16. Was de onderzoeksportefeuille de afgelopen periode evenwichtiger verdeeld over alle onderzoeksthema's?

Uitgevoerd wetenschappelijk onderzoek

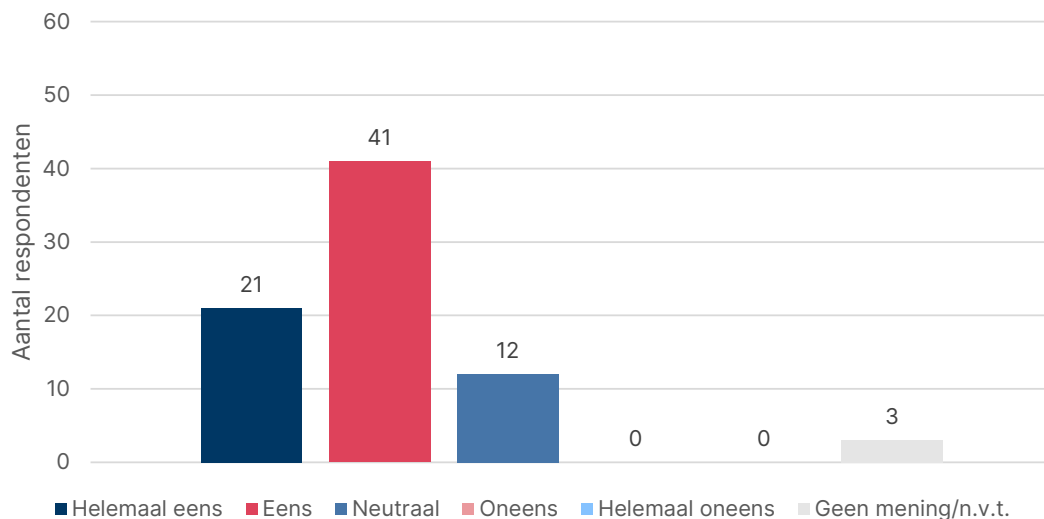
Respondenten is gevraagd om de kwantiteit en kwaliteit van het uitgevoerde wetenschappelijk onderzoek te waarderen. Daarnaast is een stelling met betrekking tot de relevantie en toepasbaarheid voorgelegd.



Figuur 17. De kwantiteit van Netspar wetenschappelijk onderzoek is:



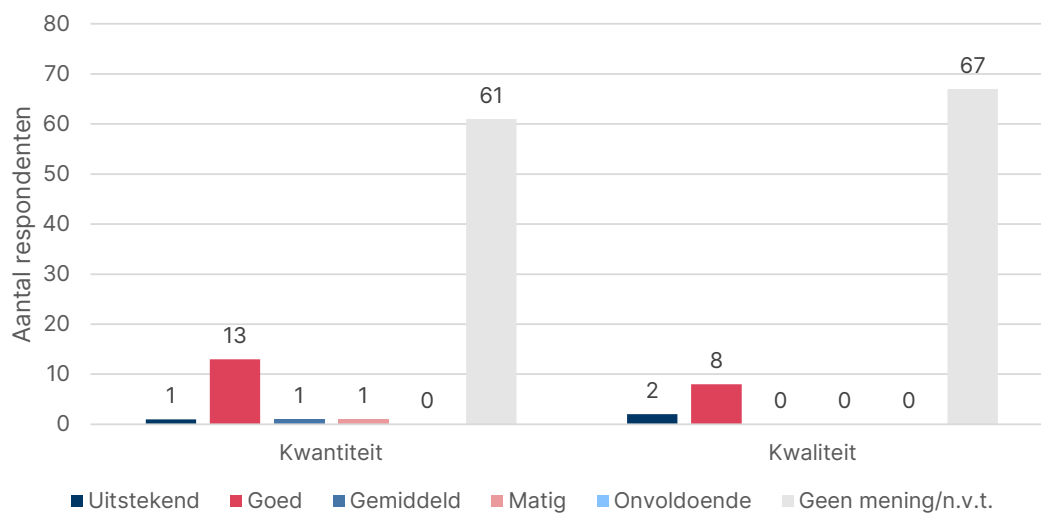
Figuur 18. De kwaliteit van Netspar wetenschappelijk onderzoek is:



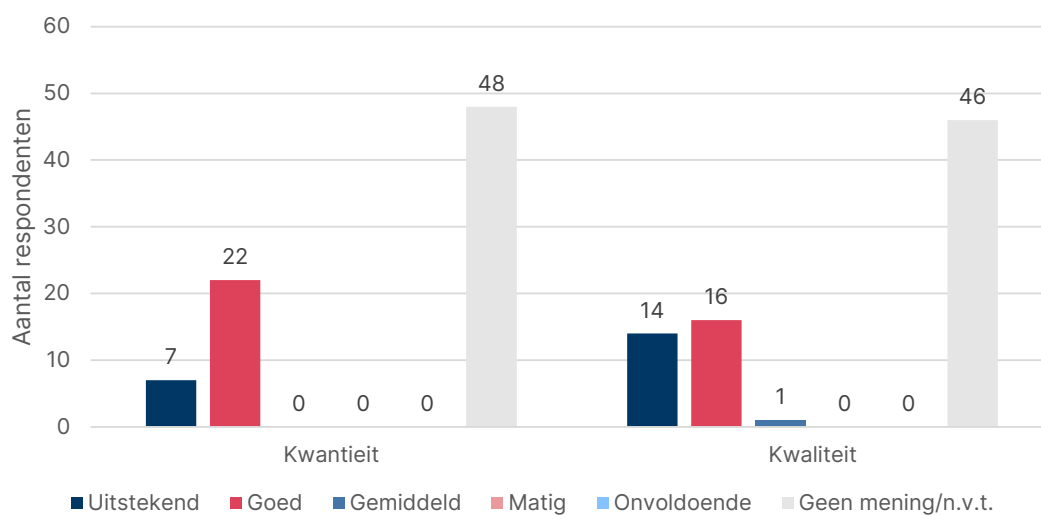
Figuur 19. Netspar wetenschappelijk onderzoek is relevant en toepasbaar.

Kennisuitwisseling

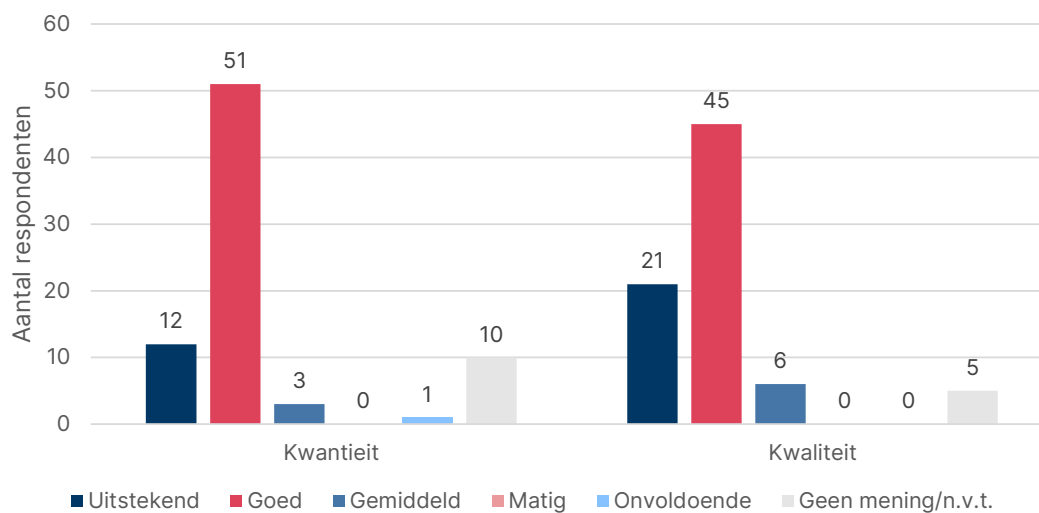
De kennisuitwisseling van Netspar is onderverdeeld in vijf categorieën, namelijk het MSc-onderwijs, het executive onderwijs, industry papers en board briefs, fysieke evenementen en online evenementen. Respondenten is gevraagd de kwantiteit en kwaliteit van elk van deze categorieën te waarderen.



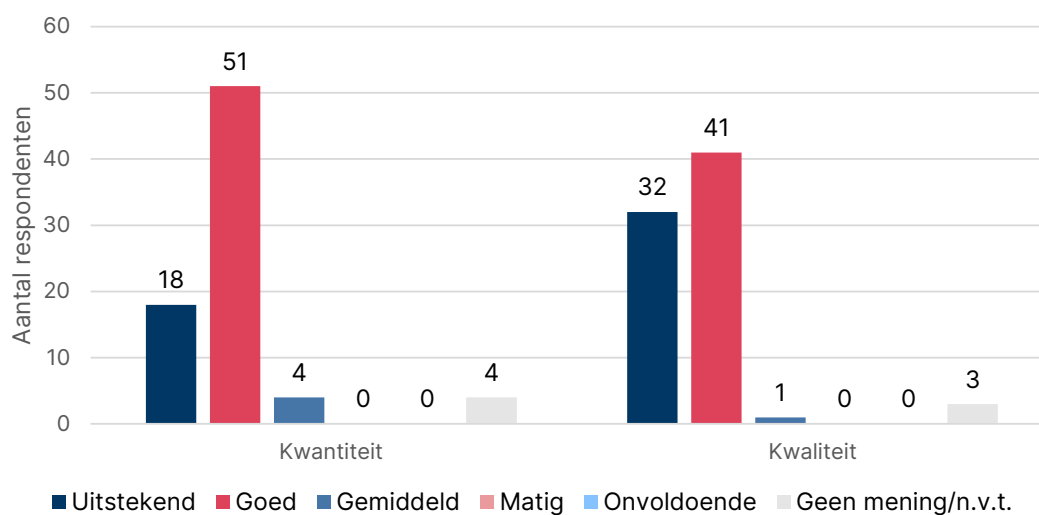
Figuur 20. De kwantiteit en kwaliteit van het MSc-onderwijs is:



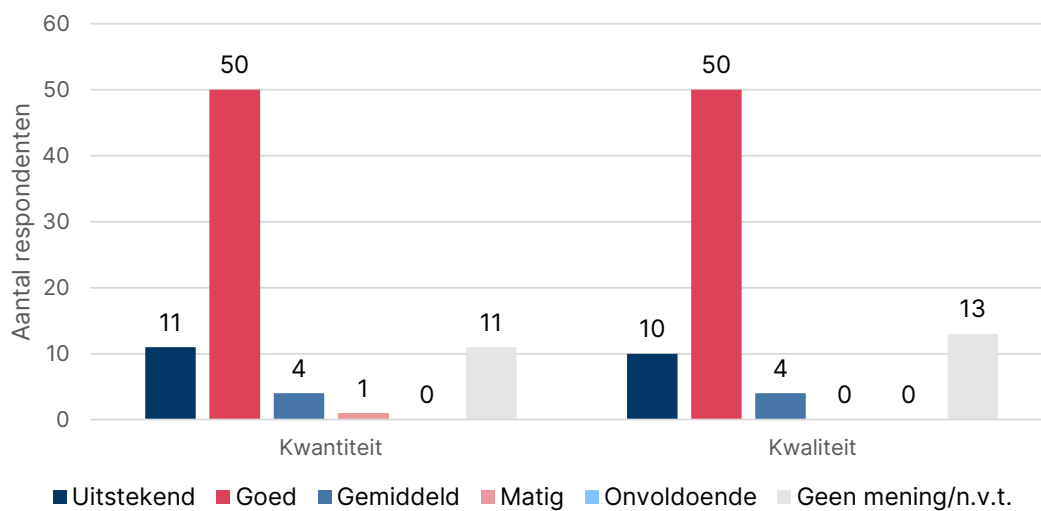
Figuur 21. De kwantiteit en kwaliteit van Netspar executive onderwijs (TIAS Academy) is:



Figuur 22. De kwantiteit en kwaliteit van Netspar industry papers en board briefs is:



Figuur 23. De kwantiteit en kwaliteit van fysieke Netspar evenementen is:



Figuur 24. De kwantiteit en kwaliteit van de online Netspar evenementen (zoals After-lunch bijeenkomsten) is:

Bijlage 4. Gesprekspartners

Overzicht van (organisaties van) aanwezigen bij aanvullende partnergesprekken en site visit Netspar.

Aanvullende partnergesprekken

Gesprek 1: Praktijkpartners

- APG
- ASR
- TKP
- Pensioenbureau Shell
- PMT/MN (schriftelijke input)

Gesprek 2: Algemene partners

- De Nederlandsche Bank
- FNV/ABP
- Sociale Verzekeringsbank
- VNO-NCW & MKB Nederland

Gesprek 3: Rijkspartners

- Ministerie van Economische Zaken
- Ministerie van Financiën
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Gesprek 4: Kennispartners

- Erasmus Universiteit Rotterdam
- Tilburg University
- Universiteit Maastricht
- Universiteit Leiden
- Vrije Universiteit Amsterdam

Site visit

Sessie 1: Gesprek met directie

- Lisa Brüggen (Algemeen directeur)
- Saskia ter Ellen (Directeur kennisdeling)
- Mathijs van Dijk (Wetenschappelijk directeur)

Sessie 2: Gesprek startende onderzoekers

- Tilburg University
- Amsterdam Medisch Centrum

Sessie 3: Gesprek toezichthouders en onderzoekers

- Autoriteit Financiële Markten (AFM)
- De Nederlandsche Bank (DNB)
- Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI)

Sessie 4: Gesprek thema-coördinatoren

- Anne Balter
- Jochem de Bresser
- Bas Werker (Strategisch adviseur)

Sessie 5: Gesprek verzekeraars en pensioenfondsen

- ABP
- CNV
- Kring van Pensioenspecialisten (KPS)
- Verbond van Verzekeraars
- Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP)

Bijlage 5. Aanbevelingen vorige evaluatie en opvolging door Netspar

Tabel 4: Aanbevelingen vorige evaluaties (en opvolging daarop). [2][4]

Aanbeveling	Opvolging
Aanbevelingen evaluatie van de overheid	
De grootste zorg van de commissie zit in de teruggelopen financiering waardoor er steeds minder budget is voor meerjarig diepgaand onderzoek. De commissie is van mening dat Netspar zich moet (blijven) inzetten om een bredere inkomensbasis te genereren.	Netspar heeft veel inspanningen gedaan voor het werven van nieuwe partners en het vinden van alternatieve financieringsbronnen. Er is een groot aantal potentiële partners benaderd en er zijn een aantal nieuwe partners toegetreden. Toch blijft dit een punt van aandacht. Onder andere door het wegvallen van de CLICKNL-financiering en het opzeggen van een aantal deelnemers. Potentiële partners zien doorgaans de meerwaarde van een partnerschap met Netspar. Echter, beperkte capaciteit of budgetten zijn veelgenoemde redenen om geen Netspar partner te worden. Bij de start van het werkprogramma 2023-2027 zijn enkele onderzoeksgrants verhoogd. Zo is bijvoorbeeld de Theme Grant verhoogd van € 250.000, naar € 350.000. Met ingang van 2024 is ook de Topicality Grant verhoogd van € 20.000,- naar € 25.000,-.
Op sommige punten is een meer actieve sturing van het onderzoek nodig door de directie. Overweeg als directie om ruimte in het budget te houden dat naar inzicht van de directie kan worden besteed.	De directie heeft doorlopend aandacht voor een evenwichtige kennisagenda. Daarin zoekt zij naar de balans tussen voldoende zeggenschap voor de Netspar partners en sturing op de kennisagenda. Onder ander het expertisecentrum biedt ruimte om, indien nodig, onderzoek uit te voeren buiten de reguliere grants om. Gezien de beperkte budgetten en de voorkeur van Netspar om de prioritering van onderzoek zo veel mogelijk bij de partners neer te leggen wordt hier weinig gebruik van gemaakt. De Netspar-directie benadert actief onderzoekers om grant-aanvragen in te dienen op onderbelichte thema's. Waar nodig heeft de directie enkele vrijheidsgraden bij het toekennen van Topicality Grants of Theme Grants. In de

Aanbeveling	Opvolging
	praktijk is het zelden nodig om hierop bij te sturen
Behoud aandacht voor investeringen in junior-onderzoekers om de continuïteit en de lange termijn kennisbasis van Netspar te waarborgen.	Netspar heeft bij het werkprogramma 2023-2027 de Talent Grant geïntroduceerd. Deze wordt bij voldoende financiële middelen twee keer toegekend gedurende het werkprogramma. De eerste Talent Grant is in 2024 toegekend aan Anouk Festjens (Maastricht University). Er zijn diverse initiatieven om PhD-studenten te ondersteunen en betrekken bij het netwerk. Zo is er een PhD dinner na de Pension Day en worden diverse evenementen georganiseerd gericht op PhD-studenten. In het najaar van 2024 is er bijvoorbeeld een evenement georganiseerd om jonge onderzoekers te informeren over de mogelijkheden voor financiering en kennisontwikkeling binnen Netspar. De Netspar-themacoördinatoren ondersteunen jonge onderzoekers met een Theme Grant met algemene issues waar een wetenschapper gedurende zijn of haar carrière mee te maken krijgt
Blijf de balans bewaken tussen academische en valorisatieactiviteiten.	In de zelfrapportage wordt niet benoemd hoe er invulling is gegeven aan de aanbeveling om de balans te bewaken tussen academische en valorisatieactiviteiten. Tijdens de site visit is gebleken dat Netspar hier een goede balans in weet te vinden door kritisch te kijken naar de kosten en baten van activiteiten en de gewaarborgde koppeling van wetenschap aan de praktijk.
De commissie raadt Netspar aan om de verschillende kennisverspreidingsinstrumenten en valorisatie-activiteiten te herijken. Dit kan Netspar doen door te bekijken welke instrumenten en activiteiten nodig zijn om de beoogde doelgroep te bereiken en impact te realiseren, en alleen in te zetten op die instrumenten.	In 2024 is een vernieuwde website gelanceerd met verbeterde zoekfunctie en is een nieuwe podcastserie gestart. Daarnaast zijn de one-pagers verbeterd om toegang tot kennis nog laagdrempeliger te maken. Evenementen worden doorlopend geëvalueerd en verbeterd daar waar nodig.

Aanbeveling	Opvolging
Blijf aandacht houden voor de positionering van Netspar op het domein van pensioenen en financiering van de oude dag in Nederland.	Netspar heeft in de kennisagenda 2023-2027 wederom duidelijk gekozen voor een positionering op het domein van pensioenen en financiering van de oude dag. Zo is er aandacht voor de transitie naar het nieuwe stelsel, maar ook vraagstukken voor na de transitie. Voor het werkprogramma 2027-2031 blijft dit het centrale thema.
Verken verder of de partners nog meer exclusiviteit kan worden geboden zonder de toegang tot onderzoeksresultaten te beperken.	Netspar biedt de partners exclusiviteit in de vorm van evenementen, deze zijn alleen toegankelijk voor Netspar partners. Daarnaast wordt extra aandacht besteed aan het organiseren van kennisseminars. Partners kunnen deelnemen aan projectgroepen en kennisgroepen. Tegelijkertijd hecht Netspar veel waarde aan transparantie en het breed toegankelijk maken van onderzoeksresultaten, zodat kennis beschikbaar is voor de gehele sector en samenleving. Verdere exclusiviteit in de toegang tot onderzoeksresultaten past daarom niet bij deze uitgangspunten.
Aanbevelingen partnerevaluatie	
Verminder de overlap (in onderwerpen en deelnemers) tussen de gremia. Zorg voor nog efficiëntere en interactieve gremia waarbij de partners zelf een proactieve rol kunnen spelen.	Er is actie ondernomen om dubbelingen qua bezetting in de gremia zo veel mogelijk te voorkomen. Daarnaast wordt bij het opstellen van de agenda extra aandacht besteed aan het voorkomen van onnodige overlap tussen gremia. In bepaalde gevallen is een overlap niet te voorkomen door de verhouding tussen de stichtingsraad en raad van toezicht.
Speel een actievere rol in het verbinden van de pensioensector en de wetenschap.	Netspar organiseert jaarlijks het matchmaking event, waar sector en wetenschappers actief aan elkaar gekoppeld worden. Daarnaast is de huidige podcastserie ingestoken op het verbinden van wetenschap en sector. Bij Topicality Grants en Theme Grants wordt actief gestuurd op co-creatie met de sector.

Aanbeveling	Opvolging
	De projectgroepen worden structureel be- menst door wetenschappers en praktijkmensen. Dit is bij uitstek een manier om de pensioensector en wetenschap met elkaar te verbinden.
Maak de eindopdracht een verplicht onder- deel van het executive programma.	Voor deelnemers die het gehele programma volgen is de eindopdracht een integraal onder- deel van het programma geworden. Om flexibiliteit aan de deelnemers aan te bieden is het ook mogelijk om losse masterclasses te volgen. In dat geval is de eindopdracht niet verplicht.
Maak de uiteenlopende visies tussen experts transparant om zo de onafhankelijke positie van Netspar te benadrukken en te versterken.	Netspar brengt actief verschillende weten- schappelijke en praktijkperspectieven samen in projectgroepen, kennisgroepen en publicaties. Zo wordt bijgedragen aan een breed en even- wichtig pensioendebat.
Geef de academische partners een grotere rol bij de discussie rondom prioritering van Netspar onderzoeksgrants.	Prioritering van onderzoeksgrants vindt plaats in de PRC. Er wordt actief bewaakt of er verte- genwoordiging van alle academische partners in de PRC is. Dat heeft geleid tot een sterke bezetting van academische partners. Weten- schappers leveren via deze weg input op voorstellen voor Topicality Grants en project- groepen. Om belangenverstrengeling te voorkomen mogen de academische partners niet stemmen voor prioritering van onder- zoeksvoorstellen.

Bijlage 6. Verwijzingen

- [1] Partnerevaluatie Commissie Netspar (2022). *Partnerevaluatie 2022* [netspar.nl]
- [2] Netspar (2025). *Zelfrapportage 2025 - Slotrapportage van programma 2019-2023 & tussentijdse rapportage van programma 2023-2027* [www.netspar.nl]
- [3] Netspar. *Website Netspar* [www.netspar.nl]
- [4] d'Adelhart Toorop, R., Heerma van Voss, L., Koning, P., Maat, E., en Janssens, L. (2021). *Evaluatie Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement (Netspar)* [dialogic.nl]
- [5] Netspar (2025). *Jaarverslag 2024*
- [6] Netspar (2020). *Jaarverslag 2019*
- [7] Netspar (2022). *Jaarverslag 2021*
- [8] Netspar (2023). *Jaarverslag 2022*
- [9] Netspar (2024). *Jaarverslag 2023*
- [10] Netspar (2021). *Jaarverslag 2020*



Onderzoek voor *onderbouwd* beleid.

Dialogic innovatie & interactie

Hooghiemstraplein 33

3514 AX Utrecht

030-2150580

www.dialogic.nl